Ազգ
AZG armenian daily

Նոյեմբեր 4 1992 Չորեքշաբթի

օրաթերթ
Բ տարի, թիւ 123 (215)
գինը 2 ռ.

Երեւան 375010
Հանրապետության 47

դասիչ 69149

հեռ. 581841, ֆաքս 562941, տելեքս 243266 CPIRI SU

Բոլոր հարցախույզները կանխատեսում են Քլինթոնի հաղթանակը

Երեկ առավոտյան-արեւելյան նահանգներից սկսվեցին Մ. Նահանգների նախագահական ընտրությունները, հետզհետե ընդգրկելով մնացյալ բոլոր նահանգները: Առավոտյան տեղատարափ անձրեւները բազմաթիվ նահանգներում հետզհետե տեղի տվեցին արեւային «ընտրական» եղանակի առաջ, եւ քվեարկողները աստիճանաբար ավելի մեծ թվով շարժվեցին դեպի քվեատուփեր: Տարբեր սոցիոլոգիական ուսումնասիրության կենտրոնների անցկացրած հարցման արդյունքները ցույց են տալիս, որ Արկանզասի կառավարիչ Բիլ Քլինթոնը հավաքելու է 290 ձայն (նախագահ ընտրվելու համար նրան անհրաժեշտ է 270) եւ հանգիստ առավելությամբ 4 տարով բարձրանալու է նախագահական աթոռ: Այդ կարծիքին չէ սակայն նախագահ Բուշը, որ երեկ վստահություն հայտնեց իր «դասական վերադարձի» առթիվ: Նախորդ օրը նա ընտրական ռալլիներ էր կազմակերպել 6 նահանգներում, կանխատեսելով իր *«քաղաքական պատմության մեջ մեծագույն անակնկալը»* եւ ծաղրելով իր մրցակցի «բացարձակապես անփորձ» լինելու փաստը: Իր հերթին, Քլինթոնը, միշտ խզված ձայնով, վերջին 30 ժամվա ընթացքում անընդհատ արշավների մեջ է 9 տարբեր քաղաքներում: Բոլոր դեպքերում, այս առավոտ կպարզվի վերջնական պատկերը, եւ Մ. Նահանգներն առաջիկա 4 տարվա համար կունենա իր նոր նախագահը: ■

Վարազդատ Ավոյանն ընտրվեց ՀՀ Գերագույն խորհրդի քարտուղար

ՀՀ ԳԽ նոյեմբերի 3-ի նիստում վերջապես հայտնի դարձավ նաեւ Գերագույն խորհրդի քարտուղարը: Պատասխանատու այդ պաշտոնը զբաղեցրեց ԳԽ Գյումրիի թիվ 91 ընտրատարածքից ընտրված պատգամավոր, ՀՌԱԿ խմբակցության անդամ, ԳԽ արտաքին հարաբերությունների հանձնաժողովի անդամ Վարազդատ Մկրտչի Ավոյանը:

Ծնվել է 1947 թ., Ախուրյանի շրջանի Մարմար գյուղում, բազմանդամ ընտանիքում՝ 5 եղբայր, 3 քույր: Ունի բարձրագույն կրթություն՝ ավարտել է Գյումրիի մանկավարժական ինստիտուտը: Երկար ժամանակ աշխատել է ՀԿԿ Գյումրի քաղկոմի եւ Մոսկովյան շրջկոմի ապարատում, վերջինում որպես կուսակցության առաջին քարտուղար: 1990 թ. ՀՀ ԳԽ պատգամավոր ընտրվելուց առաջ ղեկավարում էր Գյումրիի քաղխորհրդի մշակույթի բաժինը:

Երկրաշարժի ժամանակ կորցրել է կնոջը, որդուն եւ աղջկան: Այժմ ապրում է 13-ամյա դստեր հետ:

Ընտրվելուց հետո Վարազդատ Ավոյանին խնդրեցինք պատասխանել, թե պատասխանատու իր նոր պաշտոնում նա առաջին հերթին ի՞նչ խնդիրների է ուշադրություն դարձնելու: «Նախ ասեմ, որ ԳԽ քարտուղարի պաշտոնում ընտրվելուց հետո իսկայական պատասխանատվության զգացում եմ ապրում եւ ամեն ինչ պետք է անեմ գործընկերներիս վստահությունը արդարացնելու համար: ՀՀ Գերագույն խորհրդի քարտուղարի վրա է դրված խորհրդարանի աշխատանքի կազմակերպումը՝ ապարատի գործունեության կարգավորումից մինչեւ լիագումար նիստերի անցկացման ապահովումը: Գաղտնիք չէ, որ Հայաստանի օրենսդիր բարձրագույն մարմնի աշխատանքներն այնքան էլ արդյունավետ չեն անցնում: Դրա պատճառներից մեկն էլ պատգամավորների զգալի բացակայություններն են, որոնք օբյեկտիվ եւ սուբյեկտիվ հանգամանքների արդյունք են: Առաջինի մեջ պետք է նշել նրանցից շատերի սոցիալ-տնտեսական ոչ բարվոք վիճակը՝ պատգամավորներից մի մասը չի աշխատում, հեռավոր շրջաններից եկողների համար չի ապահովվում տրանսպորտը, չնչին գումարներ են տրվում սննդի եւ հյուրանոցի համար: Եւ իմ առաջնահերթ խնդիրն եմ համարում բազմակողմանի ուսումնասիրել այս հարցերը, պատրաստել առաջարկություններ եւ դրանք ներկայացնել ՀՀ Գերագույն խորհրդի արմատական բարեփոխման ծրագրում ընդգրկելու համար:

Միաժամանակ ուզում եմ շեշտել, որ ես մնում եմ Գյումրի քաղաքից ընտրված պատգամավոր եւ պետք է շարունակեմ ընտրողներիս պատվիրանների կատարումը: Դրանք միշտ իմ ուշադրության կենտրոնում են եղել եւ այդպիսին կմնան նաեւ այսուհետեւ»:

Հ. Պ.

ՀԱՐՁԱԿՈՒՄ ԿԱՊԱՆԻ ԿԱՀՈՒՅՔԻ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ ՎՐԱ

«Սնարք» գործակալությունը, վկայակոչելով Հայաստանի պաշտպանության նախարարությունից ստացված տեղեկությունները, հաղորդում է, թե նոյեմբերի լույս 3-ի գիշերը ադրբեջանական կազմավորումներն ուժգին հրետակոծության են ենթարկել Կապանի եւ Գորիսի շրջանների սահմանամերձ բնակավայրերը: Հայ-ադրբեջանական սահմանի մյուս հատվածներում հայկական պաշտպանական դիրքերը ենթարկվել են կարճատեւ գնդակոծությունների: Տուժածների մասին տեղեկություններ չեն հայտնվում:

Միաժամանակ «Նոյյան տապան» գործակալությունը Կապանի պարետատնից ստացված տեղեկությունների հիման վրա հաղորդում է, թե նոյեմբերի լույս 3-ի գիշերը Ադրբեջանի Զանգելանի շրջանի տարածքից հարձակում է ձեռնարկվել Կապանի կահույքի ֆաբրիկայի ուղղությամբ, որը գտնվում է քաղաքի արվարձանում՝ սահմանից ոչ հեռու: Հարձակմանը մասնակցել են ադրբեջանական բանակի մի քանի տասնյակ զինվորներ: Ֆաբրիկայից 50-100 մետր հեռավորության վրա փոխհրաձգություն է սկսվել, որի հետեւանքով գրոհը ետ է մղվել: Հայկական կողմից զոհեր չկան: Ներկայումս իրավիճակը վերահսկվում է հայկական ուժերի կողմից: Տեղին է հիշեցնել, որ այսպիսով Կապանի շրջանում արձանագրվում է պետական սահմանի խախտման երկրորդ դեպքը: Նախորդը տեղի էր ունեցել Կապանի օդանավակայանում: ■

Մարտակերտի շրջանում թշնամին ետ է շպրտվել

Ինչպես Ստեփանակերտից հաղորդում է մեր թղթակից Վահրամ Աղաջանյանը, իրադրությունը Լեռնային Ղարաբաղում մնում է անփոփոխ: Երեկ ադրբեջանական կազմավորումները լայնածավալ հարձակում են ձեռնարկել Մարտակերտի շրջանի Վանք, Առաջաձոր, Մրխավենդ եւ Ղազանչի գյուղերի ուղղությամբ: Գրոհն ամբողջությամբ ետ է մղվել: Ըստ նախնական տվյալների, հայկական ինքնապաշտպանության ուժերից զոհվել են երեք մարտիկներ: Կան նաեւ վիրավորներ:

Նոյեմբերի երկուսին ադրբեջանական ռազմական ինքնաթիռը գնդիկավոր ռումբեր է նետել Ասկերանի շրջանի Խաչմաչ գյուղի մերձակայքում: Տուժածներ չկան: Տեղեկություններ կան, որ Մարտակերտի շրջանում կրկին հրետակոծվել է Գանձասարի վանքը: Մանրամասնությունները ճշտվում են:

Ռազմաճակատի մյուս հատվածներում էական փոփոխություններ չեն եղել: Եւ հայկական, եւ ադրբեջանական աղբյուրները հայտնում են, որ անցած օրվա ընթացքում Ղարաբաղում ընդհանուր առմամբ հանգիստ է եղել: Համաձայն «Սնարք» գործակալության, ԼՂՀ մամուլի եւ լրատվության տեսչությունում այն կարծիքին են, թե իրադրության համեմատաբար հանգստությունը պատահական բնույթ է կրում: ■

Չինարին դարձյալ հրետակոծվում է

Գորիսի շրջանում ավերածություններ

Ինչպես հաղորդում է «Նոյյան տապան» գործակալությունը, նոյեմբերի լույս 3-ի գիշերը Ադրբեջանի տարածքից ավտոմատներից եւ գնդացիրներից գնդակոծվել են Տավուշի շրջանի սահմանամերձ բնակավայրերը, իսկ Չինարի գյուղը ենթարկվել է հրետակոծության: Վիրավորվել է հայկական ինքնապաշտպանական ուժերի մեկ մարտիկ: Ինչպես երեկ երեկոյան տեղեկացանք շրջանի գործկոմից, սահմանամերձ բնակավայրերի գնդակոծությունները շարունակվում էին:

Նոյեմբերի 2-ի երեկոյան ծանր հրետանուց եւ «Գրադ» կայանքներից հրետակոծվել են Գորիսի շրջանի սահմանամերձ Արտաշեն, Խոտ եւ Շուռնուխ գյուղերը: Կան ավերածություններ: Զոհեր եւ վիրավորներ չկան:

«Նոյյան տապան» գործակալությունը տեղեկացնում է նաեւ, թե նոյեմբերի լույս 3-ի գիշերը Ադրբեջանի Զանգելանի շրջանի տարածքից զենքի տարբեր տեսակներից գնդակոծվել է Մեղրու շրջանի Նյուվադի գյուղը: Տուժածներ չկան: Նոյեմբերի 2-ին Նախիջեւանի տարածքից գնդակոծվել են նաեւ Արարատի շրջանի սահմանամերձ բնակավայրերը: Հայկական կողմը իրադրությունը կարգավորելու նպատակով դիմել է պատասխան գործողությունների, որից հետո գնդակոծությունները դադարել են:

Իր հերթին Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարությունը հաղորդում է, թե անցած օրվա ընթացքում Հայաստանի տարածքից գնդակոծվել են Ադրբեջանի Զանգելանի եւ Ղուբաթլիի շրջանների բնակավայրերը: Տուժածների մասին ոչինչ չի հայտնվում: ■

Ֆրանսիան կողջունի ղարաբաղյան հիմնահարցի լուծման ցանկացած տարբերակը

«Սնարք»-ը հաղորդում է, որ նոյեմբերի 2-ին Ֆրանսիայի արտգործնախարարությունում տեղի ունեցավ Փարիզում գտնվող ԼՂՀ Գերագույն խորհրդի նախագահի պաշտոնակատար Գեորգի Պետրոսյանի հանդիպումը Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքական գերատեսչության Արեւմտյան Եվրոպայի բաժնի վարիչ Ժակ Բլոտի հետ: Հանդիպման մասնակիցները համաձայնության եկան, որ ռազմական դիմակայությունը շրջանում անհեռանկարային է: Այն միայն մեծ տառապանքներ է պատճառում Ադրբեջանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի ժողովուրդներին եւ չի կարող բանակցությունների գործընթացի այլընտրանք լինել: Ժակ Բլոտը նշեց, թե անհրաժեշտ է հաշվի առնել այն իրականությունը, որ համաշխարհային հանրությունը ճանաչել է նախկին ԽՍՀՄ միութենական հանրապետությունները: Սակայն, նրա կարծիքով, սահմանների անձեռնմխելիության սկզբունքը չի նշանակում, որ շահագրգիռ կողմերի փոխադարձ համաձայնության դեպքում դրանք չեն կարող փոփոխվել: Համաձայն իր իրավունքի, Ֆրանսիան որեւէ պետության անկախությունը ճանաչելիս չի որոշակիացնում ճանաչվող միավորի սահմանները:

Ֆրանսիան կողջունի խնդրի լուծման ցանկացած տարբերակ, լինի դա Լեռնային Ղարաբաղի անկախությունը, Հայաստանի հետ միավորվելը կամ Ադրբեջանի կազմում մնալը միջազգային երաշխիքների ապահովման դեպքում, որոնք ձեռք կբերվեն Լեռնային Ղարաբաղի եւ Ադրբեջանի միջեւ ուղղակի բանակցությունների ընթացքում բոլոր շահագրգիռ կողմերի մասնակցությամբ:

Նշվել է նաեւ, որ ամեն դեպքում Ֆրանսիան միշտ աջակցություն կցուցաբերի Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդի իր հողում ինքնակայության պահպանման հարցում:

Իր կողմից Գեորգի Պետրոսյանը կարծիք հայտնեց, որ Ֆրանսիայի ակտիվ դիրքորոշումը կօգներ հակադրել «ուժի իրավունքին՝ իրավունքի ուժը»: Հանդիպման մասնակիցները պայմանավորվածություն են ձեռք բերել հնարավորության դեպքում շարունակել նմանատիպ խորհրդակցությունները: ■

Օս-ինգուշական հակամարտություն. Զոհերի թիվն աճում է

Իրավիճակը օս-ինգուշական հակամարտության գոտում մնում է լարված: Նոյեմբերի 2-ին եւ 3-ին շարունակվում էին մարտերը Հյուսիսային Օսիայի մայրաքաղաքի մատույցներում: Ռազմական գործողություններ էին տեղի ունենում նաեւ Վլադիկավկազի հարավ-արեւելյան արվարձանում, Նավթաքաղաքի, էլեկտրաենթակայանի շրջանում, ինչպես նաեւ Պրիգորոդնիի շրջանի չորս ավաններում: Իրավապահ ուժերն օսական հանրապետական գվարդիայի եւ ժողովրդական աշխարհազորի աջակցությամբ ինգուշական զինված կազմավորումներից ազատագրել են Յուժնոյե ավանը: Վլադիկավկազում ինգուշները ձեռնարկում են ահաբեկչական գործողություններ: Արտակարգ դրության ռեժիմն իրականացնող Ռուսաստանի ներքին զորքերը բանակային ստորաբաժանումների հետ համատեղ վճռական քայլեր են ձեռնարկում իրավիճակը կայունացնելու, հակամարտ կողմերին բաժանելու ուղղությամբ:

Չեչնիայի նախագահ Դուդաեվը հայտարարեց, թե Հյուսիսային Օսիայում եւ Ինգուշիայում արտակարգ իրավիճակ մտցնելը *«եւս մեկ անգամ հաստատում է Ռուսաստանի քաղաքականության կեղծությունը եւ դաշնակցային պայմանագրի զավթողական բնույթը»*: Նա այդ քայլը գնահատեց որպես *«չափազանց վտանգավոր զորաշարժ, որը ռուսական իրավիճակի դեպքում կարող է պայթեցնել Կովկասի կայունության մնացորդները»*: ■

4000 փախստական Բոսնիայից Խորվաթիա եւ հետ

Բելգրադից ՄԱԿ-ի աղբյուրները հաղորդում են, որ պատերազմի դաշտի վերածված Բոսնիայի տարբեր բնակավայրերից ավելի քան 4000 փախստականներ երեկ կատարելապես քաղցած հասել են Խորվաթիայի սահմանագլուխը՝ Եայցե գետի ափ, սակայն խորվաթ սահմանապահները նրանց ստիպել են հետ վերադառնալ: ՄԱԿ-ը այդ առթիվ բողոք է ներկայացրել Զագրեբի կառավարությանը, որն էլ իր հերթին առարկել է, թե արեւմտյան երկրներն իրենք միայն «շրջանային ծառայություն» են մատուցում Բոսնիայի տեղահանված իսլամներին եւ խորվաթներին, առանց շոշափելի որեւէ օգնություն ցույց տալու նրանց: ■

«Կարծրթեւայիններ»-ի հաղթանակը հարավսլավական խորհրդարանում

Հարավսլավիայի «մնացորդային» վարչապետ Պանիչը վստահության քվե չստացավ խորհրդարանի ստորին պալատում, դուռը բաց թողնելով սահմանադրական տագնապի առաջ: Քվեարկությունը հաղթանակ էր «կարծր-թեւային» սերբական նախագահ Միլոշեւիչի եւ նրա կողմնակիցների համար, որոնք դժգոհ են Բոսնիայում պատերազմն ավարտելու Պանիչի փորձերից: ■

Ռուսաստանի զորքերը պատասխան կրակ են բացել

Վրացական կողմը շարունակում է հրետակոծել Աբխազիայում գտնվող Ռուսաստանի ռազմական օբյեկտները: Այդ կապակցությամբ նոյեմբերի 2-ի երեկոյան Ռուսաստանի զորքերի հրամանատարությունը հրամայել է Ներքին Էշերա գյուղում տեղակայված պարաշյուտա-դեսանտային գումարտակին պատասխան կրակ բացել: Ոչնչացվել են վրացական զորքերի կրակակետերը, որոնք կանխամտածված հրետակոծման էին ենթարկում ռուսաստանցի դեսանտայիններին: Այդ մասին «ԻՖ»-ին հաղորդեցին Աբխազիայում գտնվող ռուսաստանցի զինծառայողներին մոտ աղբյուրները: ■

digitised by A.R.A.R.@

Հայրենիքին օգնելով մենք մեզ ենք օգնում

Մի քանի օր առաջ Հայաստանում էր գտնվում ԱՄՆ ՌԱԿ արեւմտյան շրջանի ատենապետ Սապետ Համալյանը։ Նա ծնվել է Լիբանանում 1951 թ.։ Ավարտել է Բեյրութի Ամերիկյան համալսարանը, ստացել է ճարտարագետ-մեխանիկի որակավորում։ Մասնագիտությամբ աշխատել է անգլիական ընկերություններից մեկում՝ սկզբում Լիբանանում, այնուհետեւ Սաուդյան Արաբիայում։ 1979 թ. տեղափոխվել է Մ. Նահանգներ եւ այդ նույն տարում էլ հիմնել է իր ճարտարագիտական-շինարարական ընկերությունը, որը ղեկավարում է ցայսօր։ ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության անդամ է։

– Պարոն Համալյան, թեեւ դուք Հայաստան եք ժամանել հիմնականում կուսակցական նպատակներով, սակայն մեր զրույցն այս անգամ տնտեսական ուղղություն կունենա։ Դուք, որպես հաջողակ բիզնեսմեն, Հայաստանում շուկայական հարաբերությունների զարգացումը ի՞նչ վիճակում գտաք։

– Դժվար հարց եք տալիս։ Ինչ որ լսել էի հայրենիքի տնտեսության մասին, նույնությամբ համընկավ իմ տեսածին։ Շուկայական հարաբերությունների զարգացումն առաջին հերթին պահանջում է, որ նախ երկրում քաղաքական կայունություն տիրի եւ երկրորդ, հարեւան պետությունների հետ բարիդրացիական հարաբերություններ ստեղծված լինեն։ Այսօր Հայաստանում երկուսն էլ բացակայում են։ Եւ զարմանալի չէ տնտեսության նման ճգնաժամային դրությունը։

Բայց հայերը ճարտիկ մարդիկ են եւ հաջողակ առեւտրականներ։ Այդ հանգամանքը եւս հաշվի առնելով, ճիշտ կլինի, եթե հանրապետությունում զարկ տրվի թեթեւ արդյունաբերության զարգացմանը, որը ծանրի հետ համեմատած մարդկային եւ նյութական պաշարների մեծ ներդրումներ չի պահանջում։ Արտասահմանի շատ գործարար մարդիկ ցանկություն ունեն այստեղ գործ սկսել, քանզի Հայաստանը նախկին Խորհրդային Միության հանրապետությունների մեջ ամենից ժողովրդավարականն է։ Միայն թե տնտեսական հարաբերությունները միշտ էլ քաղաքական կայունության կարոտ են զգում։

– Ինչ խոսք, տեւական շրջափակումները, սահմաններում տիրող պատերազմական դրությունը, էներգետիկ ճգնաժամն ավելի քան վանող գործոններ են արտասահմանի գործարար մարդկանց համար։ Սակայն Հայաստանի բնակիչների համար այնքան էլ հասկանալի չէ սփյուռքի ձեռներեցների պահվածքը. չէ՞ որ նրանք այնուամենայնիվ հայ են եւ հայրենիքի համար այս դժվարին ժամանակներում առաջինը ձեռք մեկնողները իրենք պետք է լինեն։

– Այո, բայց երբ նրանք Հայաստան են գալիս որպես բիզնեսմեն, ապա առաջին պայմանն օգուտ ստանալու հեռանկարն է դառնում։ Իրավիճակն այստեղ այնպիսին է, որ բացի վերը նշված հանգամանքներից, տնտեսությանը վերաբերող օրենքներն էլ են բացակայում։ Հարցի մի ուրիշ կողմ էլ կա։ Հայ լինես թե այլազգի, ներդրում կատարելիս առաջին հերթին կարեւորում ես դիմացինիդ պատասխանատվությունը եւ սեփականատիրական զգացում ունենալը...

Բացի այդ, ձեռներեցը պետք է զգա, որ իրենից ոչ միայն պահանջներ ունեն. դա պետք է երեւա սպասարկումից, նրա ժամանակը գնահատելու ձգտումից։ Մոտ ժամանակներս իտալացի ձեռներեց մարդկանց հետ պետք է նորից հայրենիք գամ, բայց ահուդողի մեջ եմ, երբ հիշում եմ օդանավերի աղտոտությունը, օդանավակայանում ժամերով սպասեցնել տալը եւ էլի նման շատ բաներ, որոնք «մանր» կթվան։ Ժամանակն է հասկանալ, որ բիզնեսի մեջ աննշան ոչինչ գոյություն չունի։

– Դուք այստեղ հանդիպեցիք նաեւ նոր-նոր իրենց գործունեությունն սկսած առեւտրականների։ Ի՞նչ տպավորություն նրանք թողեցին ձեզ վրա։

– Տեղացի բիզնեսմեններն անում են այնքան, որքան նրանց հնարավորություն է տրվում։ Եթե օրենքներն այդ տղաներին ավելի ազատ գործելու պայմաններ ընձեռեն, կարծում եմ, արդյունքը հսկայական կլինի. առեւտրականն իր գործը ոչ թե մտահոգ վիճակում պետք է կատարի, այլ ազատության մեջ, որպեսզի ավելի շատ իր գործը զարգացնելու եւ ընդլայնելու մասին մտածի։

Այն, ինչ տեսա, մեկ անգամ եւս հաստատեց, որ հայերը բնածին առեւտրականներ են։ Խանութների վաճառասեղանների ձեւավորումները, գնորդի նկատմամբ վերաբերմունքը, իրենց հաշիվներում համակարգիչների օգտագործումը ցույց են տալիս, որ նրանք ամենեւին չեն տարբերվում դրսի իրենց գործընկերներից։

Դա ինձ կրկնակի է ուրախացնում, քանզի ռամկավարներն անհատական ձեռներեցության քաջալերողներ են եւ համոզված են, որ երկրի հզորացումը նրանց գործունեությամբ է պայմանավորված։

– Մեր «նորելուկ» գործարարներին լրջորեն անհանգստացնող հանգամանքներից մեկն էլ սեփականության անապահով վիճակն է։ Ինչպե՞ս է ունեցվածքի անձեռնմխելիությունը երաշխավորվում, ասենք, Միացյալ Նահանգներում։

– Որպես սեփականատեր ես նախ պետական տուրքեր եմ վճարում եւ կառավարությունից ստանում իմ ֆիզիկական գոյության երաշխիքները։ Բացի այդ, ունեցվածքս ու գործս ապահովագրված են, ինչը ձեռներեցության հաջողության գրավականն է. եթե գողանան կամ կողոպտեն, կամ էլ մի այլ բան պատահի, հայտնում ես ապահովագրական գործակալությանը, եւ նրանք ամբողջությամբ փոխհատուցում են վնասները ու իրենք էլ հետեւողականորեն հետամտում են ոստիկանությունում գործի ընթացքին։ Նման աշխատանքներ այստեղ էլ պետք է տարվեն։

– Ըստ ձեզ, ՀՌԱԿ-ը տնտեսական ի՞նչ հիմնական ուղեգիծ պետք է որդեգրի սեփականաշնորհման հարցում։

– Շատ լուրջ հարց է, որին պետք է մանրամասն պատասխանել, որի տեղը չէ կարծեմ։ Սակայն հակիրճ մի քանի կարծիք. տնտեսությանը ուժանյութ հայթայթող բոլոր ձեռնարկությունները պետք է պետական լինեն, նմանապես՝ հանրային ծառայությունները։ Արտածում-ներածումը պետք է լինեն մասնավոր, սակայն պետությունը պետք է հակակշիռն իր ձեռքում պահի, հատկապես ինչ վերաբերում է երկրում օտար դրամագլուխների շրջանառությանը։ Մյուս կողմից, պետությունը պետք է հարկային քաղաքականությունը կառուցի progressive taxation-ի դրության վրա, մեծ ու փոքր բոլոր ձեռնարկությունների վրա։ Գյուղատնտեսությունը պետք է օգտվի պետական սահմանափակ օժանդակություններից։ Բայց գլխավորը, որն իմ կարծիքով պետք է պահանջվի ՀՌԱԿ-ի կողմից՝ կենտրոնական դրամատան հզորացումն է, արդիական, լավ բանող մեքենայով, պետական ներքին ինքնավարությամբ օժտված համակարգով։

Իսկ ՀՌԱԿ-ի մյուս պահանջները, որոնք լսում եւ կարդում ենք, միշտ էլ մնում են ի զորու՝ բանկի ստեղծում, բանկի ապակուսակցականացում նաեւ ՀՀՇ-ից, մեր ազգային բանկի սերտ գործակցությունը ռուսական բանկի հետ եւ այլն։

– Իսկ ինչ վերաբերում է ՀՌԱԿ-ի քաղաքական դիրքորոշմանը...

– ՀՌԱԿ-ը պետք է խուսափի ընդօրինակելուց սփյուռքահայ ավանդական մեր կուսակցությունների քարացած, անճկուն գործելակերպը. փոխարենը պետք է երկրի տնտեսական-ընկերային-քաղաքական եւ դիվանագիտական պահանջները ուղեցույց ընտրելով որոշի իր զինակցությունները ու ընդդիմությունը։ Ինչ վերաբերում է ՌԱԿ-ին, այն պետք է իր կեցվածքներն ու դիրքորոշումները պատշաճեցնի ՀՌԱԿ-ի հետ։ Արտասահմանից ոչ մի կուսակցություն իրեն իրավունք չպետք է վերապահի դրսից երկիր «ղեկավարելու», նույնիսկ եթե 102 տարեկան, 105 տարեկան, կամ... ռամկավար է։

– Դուք առաջին անգամ եք Հայաստանում։ Հետաքրքիր է, ի՞նչ զգացումներ ունեք։

– Հայրենիքում այնպիսի հարազատություն զգացի, որ ուրիշ ոչ մի երկրում եւ միջավայրում չեմ ապրել։ Այստեղ է, որ մեծ վստահությամբ ու հույսով եմ լցվում։ Սա է նաեւ պատճառներից մեկը, որ երբ պայմանները բարելավվեն, հսկայական քայլեր կարվեն դեպի հայրենիքը եւ նրա հողերը։

Հետաքրքիր մի երեւույթ ասեմ։ Օրինակ, Միացյալ Նահանգներում, երբ մի լավ պանդոկում ասենք ճաշի վրա մազ նկատես, անպայման զանգում ես, դժգոհում։ Իրենք էլ քեզ անհանգստացնելու համար հազար անգամ ներողություն են խնդրում։

Այստեղ, ոչ թե մազ, այլ շատ ավելի շոշափելի անհարմարություններ կան, բայց անգամ մտքովս չանցավ վրդովվել ու բողոքել՝ հարազատ տան նման ընդունեցի։ Ու այս զգացումն է, որ մեզ ի վերջո այստեղ կբերի։ Թեեւ ինձ մի քիչ էլ տխրեցրեց նման անհոգ վիճակը։ Տարբեր ազգի մարդիկ են մտնում հյուրանոց, մի՞թե այլեւս չենք մտածում, թե ի՞նչ կարծիք կազմած նրանք կհեռանան մեզանից։ Չէ՞ որ հայն օտար երկրում անգամ օտարին միայն իր լավ կողմերով է աշխատում երեւալ։

Հարցազրույցը վարեց
ՀՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆԸ

120 վագոն քարածուխ է մտել Հայաստան

Երեկ երկաթգծով Վրաստանից Հայաստան է մտել 120 վագոն վառելիք, որը կազմում է մոտ 9 հազար տոննա։ Օրերս Ռուսաստան կատարած ուղեւորության ժամանակ Երքաղխորհրդի նախագահ Համբարձում Գալստյանը եւ նրան ուղեկցող խումբը նոր պայմանագրեր են կնքել։ Պայմանագրեր են ստորագրվել Վոլգոգրադից 1500 տոննա մակարոնեղեն, Կրասնոդարից, Ռոստովից բրինձ, ալյուր, կարտոֆիլ ստանալու վերաբերյալ։ Վոլգոգրադում կնքվել է նաեւ 20 հազար տոննա քարածխի պայմանագիր, բավական մատչելի գներով՝ կիլոգրամը 20 ռուբլով։ Այսօրվանից Հայաստան կմտնեն նաեւ բրնձի եւ ալյուրի բեռները։ Սպասվում են նաեւ ապակի, էլեկտրական սալիկներ, տնտեսական այլ ապրանքներ։ Նյութատեխնիկական մատակարարման մեծածախ առեւտրի բազայի տնօրեն Ռաֆիկ Մկրտչյանը, որը պատվիրակության կազմում էր, դրականորեն գնահատեց ուղեւորությունը, նշելով, որ արդյունքները սպասեցնել չեն տա։ Վրաստանի հետ համապատասխան համաձայնության գալով, բեռների ստացման միակ խոչընդոտը կարող է լինել վառելիքի սղությունը։ Երեկվանից սկսած սննդամթերքը Հայաստան պետք է մտներ նաեւ օդային ուղիներով։ ■

Բաքուն խոսում է հայերեն

Ադրբեջանի ռադիոյի «Արազ» լրատվական-երաժշտական ծրագիրն սկսել է եթեր արձակել հայերեն հաղորդումներ։ Ինչպես «Սնարք»-ի թղթակցին ասաց ԼՂՀ լրատվական եւ մամուլի դեպարտամենտի ղեկավար Մարսել Պետրոսյանը, ինքն անձամբ ողջունում է ադրբեջանցի ռադիոլրագրողների այդ քայլը։ Նա հիշեցրեց, որ արդեն մի քանի ամիս է Ստեփանակերտում եթեր են արձակվում ադրբեջաներեն ռադիոհաղորդումներ։ Սակայն, Պետրոսյանի կարծիքով, Բաքվի այդքան ժողովրդական ռադիոկայանը կարող էր հաղորդումներ արձակել Ադրբեջանում բնակվող մյուս ազգային փոքրամասնությունների լեզուներով՝ եբրայերեն, քրդերեն, լեզգիերեն, թալիշերեն եւ այլն։ Թեկուզ այն բանի համար, նշեց Պետրոսյանը, որ այդ ժողովուրդների ներկայացուցիչներն ավելի շատ են, քան հայերը, որոնք գործնականում այնտեղ չեն բնակվում։ ■

Էլչիբեյը շուկայի է անցնում

Բաքվում տեղի ունեցան Ադրբեջանի նախագահին կից տնտեսական խորհրդի առաջին երկու նիստերը։ Խորհուրդը խորհրդակցական-հանձնարարական մարմին է, որը կոչված է նախապատրաստել եւ իրականացնել բարեփոխումների ծրագիրը, ինչպես նաեւ շուկայական տնտեսությանն արագացված անցումը։ Խորհուրդն իրավունք ունի հանրապետության տարածքում գրանցված ձեռնարկություններից, կազմակերպություններից եւ պետական մարմիններից պահանջել նրանց գործունեության տարբեր կողմերին վերաբերող տեղեկատվություն։ Ինքը նախագահը որոշում է խորհրդի կազմը, որի աշխատանքներին կարող են մասնակցել օտարերկրյա մասնագետներն ու փորձագետները։ Խորհրդի գործունեության ղեկավարությունը կիրականացնի հանրապետության նախագահը։ ■

Ադրբեջանը հերքում է իր օդուժի կորուստները

Ինչպես հաղորդում է «Սնարք» գործակալությունը, նոյեմբերի 2-ին Հայաստանի զանգվածային միջոցները վկայակոչելով «Նորություններ» ղարաբաղյան գործակալությունը, հաղորդել են, թե վերջին երկու օրերին Ղարաբաղի երկնքում ոչնչացվել են ադրբեջանական օդուժի 3 ինքնաթիռ եւ 1 ուղղաթիռ։ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության մամուլի կենտրոնի պետի տեղակալը հերքել է այդ լուրերը, հայտարարելով, թե վերջին օրերին ադրբեջանական օդուժն իր կորցրել է միայն մեկ ինքնաթիռ։ ■

Հայաստանը մտահոգված է գազատարի վերանորոգմամբ

«Հայգազ» միավորման տվյալներով, Երեւանում խիստ մտահոգված են գազատարի շուրջ ստեղծված իրավիճակով, քանի որ օս-ինգուշական զինված բախումների հետեւանքով Հյուսիսային Օսիայում արտակարգ դրություն է մտցվել։

«Սեվերկավկազտրանս» միավորումն արդեն վերանորոգել է 300 մ վնասված հատվածի կեսից ավելին, եւ հայ մասնագետների կանխատեսությամբ վերանորոգման աշխատանքները կավարտվեն երկու շաբաթից։ ■

ՆՎԻՐԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

Զոհված ազատամարտիկների ընտանիքներին օգնելու համար Անդրանիկ եւ Սերժիկ Մարտինյանները ՀՌԱԿ-ին են նվիրում 10 հազար ռուբլի։

Հումանիտար ու հասարակագիտական հետազոտությունների կենտրոն

Նոյեմբերի 2-ին մանկավարժական գիտությունների հետազոտական ինստիտուտում տեղի ունեցավ «Էյդոս» հումանիտար եւ հասարակագիտական ուսումնասիրությունների կենտրոնի ներկայացումը, որի հիմնական խնդիրն է գիտական հետազոտություններ անցկացնել, պահպանել Հայաստանի մտավոր հզորությունը՝ գիտնականներին ներգրավելով գիտական աշխատանքի մեջ։ Ինչպես «Նոյյան տապան» ի թղթակցին հայտարարեց նախաձեռնող խմբի անդամ, փիլիսոփայական գիտությունների թեկնածու Վլադիմիր Օսիպովը, *«դա անկախ գիտական կազմակերպության ստեղծման փորձ է, որը բացառում է բյուրոկրատական կառուցվածքները. «Էյդոս»-ի բոլոր գործառույթները իրականացվում են հասարակական սկզբունքների հիման վրա»*։ Արդեն պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել մի շարք կազմակերպությունների եւ ձեռնարկությունների հետ, որոնք պատրաստ են ֆինանսավորել կենտրոնի կոնկրետ ծրագրերը։ «Էյդոս» կենտրոնը նախատեսում է առավելագույն չափով ներկայացնել հայկական գիտությունը արտասահմանում։ Կենտրոնի նախագահ, փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր Օլեգ Գաբրիելյանի կարծիքով, անհրաժեշտ է կարգավորել լիիրավ կապերն օտարերկրյա գործընկերների հետ, ինչին պետք է նպաստի կենտրոնի կողմից արդեն իսկ անգլերեն լեզվով հրապարակված «Սինոպսիս» հավաքածուն։ Հետագայում ամսագիրը կհրատարակվի ֆրանսերեն, ռուսերեն եւ հայերեն։ ■

«ՅՈՒՆԻՍԵՖ»-ի ներկայացուցիչները Հայաստանում

Ինչպես տեղեկացանք ՀՀ արտգործնախարարության լրատվական ծառայությունից, երեկ Հայաստան ժամանեցին «ՅՈՒՆԻՍԵՖ»-ի (ՄԱԿ-ի մանկական ֆոնդի) ներկայացուցիչները՝ Ժնեւի գրասենյակի փոխտնօրեն Ռուդոլֆ Հոֆմանը եւ Կենտրոնական ու Արեւելյան Եվրոպայի բաժնի վարիչ Ջեյմս Մոիսը (Նյու Յորքից)։ Պատվիրակությունը նպատակ ունի հանդիպումներ ունենալ հանրապետության շահագրգռված գերատեսչությունների ու նախարարությունների ներկայացուցիչների հետ եւ քննության առնել «ՅՈՒՆԻՍԵՖ»-ի հիմնական պատվիրակության կատարելիք այցին առնչվող հարցեր։ Հիմնական պատվիրակության այցը նախատեսվում է այս տարվա նոյեմբերի վերջերին, որի նպատակն է երկու-երեք շաբաթների ընթացքում վերոհիշյալ նախարարություններում ու գերատեսչություններում կատարել վերլուծական աշխատանք, կազմել համապատասխան փաստաթուղթ, որը հիմք կծառայի մշակելու եւ ֆինանսավորելու «ՅՈՒՆԻՍԵՖ»-ի շրջանակներում Հայաստանում նախատեսված կոնկրետ ծրագրեր։ ■

digitised by A.R.A.R.@

Ի՞ՆՉ Է ԻՐԱԿԱՆՈՒՄ ԿԱՏԱՐՎՈՒՄ ՂԱՐԱԲԱՂՈՒՄ

Պատերազմի բարեբեր հովիտը քաղաքական եւ տնտեսական կապիտալը «լվանալու» հարմարագույն վայր

Նախքան իրադրության մեկնաբանմանն անցնելը պատասխանենք այն հարցին, թե ի՞նչ կտա հաղթանակը Լեռնային Ղարաբաղում:

Պատերազմի հնարավոր ելքերից մեկն այն է, որ կավարտվի կողմերից մեկի վերջնական հաղթանակով, մյուսի անվերապահ կապիտուլյացիայով, եւ այս դեպքում ամենեւին էական չեն ներքին պայմաններն ու հնարավորությունները: Ըստ Անդրկովկասում ռուսական զորքերի հրամանատարի տեղակալ Սուֆիյան Բեպաեւի, կողմերը մոտավորապես հավասար են զինված: Մենք այս պատերազմում երկու առավելություն ունենք. ա. այն տարածքը, որը պետք է միացվի Հայաստանին, հայաբնակ է եւ հայկական, բ. մեր կողմից մղվում է պաշտպանական պատերազմ: Ադրբեջանցիների առավելությունը կանոնավոր աշխատող հաղորդակցությունների մոտիկությունն է պատերազմական գոտուն: Պատերազմում վերջնական հաղթանակի հնարավորությունները հավասար են: Ինչ վերաբերում է քաղաքական-միջազգային կողմին, անհրաժեշտ է հաշվի առնել հետեւյալը. Այսրկովկասի սահմանները միջազգային իրավական հիմքեր չունեն, ըստ այդմ ագրեսիան որպես այդպիսին կորցնում է որեւէ իմաստ, իսկ սահմանները Այսրկովկասում բազմիցս խախտվել են: Այս ամենը դիտելով համաշխարհային մակարդակով սահմանների վերանայման ներկա փուլի լույսի տակ, կարելի է համոզված ասել, թե ով որքան տարածք շահեց, այնքան էլ մնալու է իրեն, նախքան նոր «կայունացման» շրջանը:

Այսպիսով, ի՞նչ կտա մեզ հաղթանակն այս պատերազմում: Տարածքների նվաճում, որոնք պատմականորեն մերն են եղել: Առաջին «շարքում» հետեւյալ տարածքներն են՝ Զանգելանի, Ղուբաթլիի, Ջեբրայիլի եւ Ֆիզուլու շրջանները: Այդ տարածքների գրավումով նախ ամրապնդվում է Զանգեզուրի դիրքը, եւ մեծանում է Իրանի հետ սահմանային գոտին իր հաղորդակցություններով հանդերձ (նշենք, որ այդ տարածքներում ադրբեջանական խաղաղ բնակչություն կա), նաեւ չեզոքացվում է հարավային ճակատը, եւ արեւելյան սահմանների պաշտպանության համար լրացուցիչ ուժեր են ուղարկվում: Երկրորդ «շարքի» տարածքներն են Քելբաջարը եւ Գեդաբեկը, որոնք գրավելուց հետո հեշտանում է Շահումյանի եւ Մարտակերտի ազատագրումը:

Այս տարածքները վերցնելուց հետո հայ ժողովուրդը եւ հայկական պետությունը տասնամյակներ հզորացած դուրս կգան պատերազմից, հիանալի վարելահողերն ու անասնապահական շրջանները կվերադառնան ժողովրդին: Դրանք այն կենսական անհրաժեշտ տարածքներն են, որոնց շնորհիվ ներկա Հայաստանի խեղդիչ ու անհրապույր շրջանակները կվերանան, եւ պետությունը շունչ կքաշի: Այդ տարածքների բացառիկ դիրքը հնարավորություն կտա վերահսկել Ադրբեջան մտնող ջրերի ակունքները, կարեւորագույն հաղորդակցությունները եւ կրակի տակ պահել Գանձակ (Գյանջա) քաղաքը՝ Ադրբեջանին զսպաշապիկ հագցնելով: Ամրապնդելով արեւելյան ճակատը, այդպիսով կուժեղացվի ճնշումը եւս մեկ հայկական տարածքի՝ Նախիջեւանի վրա: Բացի դրանից, „դարերի ընթացքում ջարդված ու ատաղձաջի հավատը կորցրած արիացի ժողովուրդը կվերագտնի իր ուժը եւ աննախադեպ զարթոնք կապրի: Այդ տարածքներում հնարավոր կլինի վերաբնակեցնել Միջին Ասիայից եւ Հյուսիսային Կովկասից ներգաղթող մեր հայրենակիցներին:

Պատմությունն այսօր հարմար պահ է ընծեռել. այսպիսի հնարավորություն հազար տարին մեկ է լինում, եւ եթե այս անգամ էլ չանենք այս ամենը, երեւի «կայունացման» հաջորդ փուլում այլեւս Հայաստան չլինի: Եթե կրկին սկսենք նվնվալ, թե բոբիկ ենք, սոված ենք, անհնար է եւ այլն, ոչինչ չենք հասնի: Անհնար բաներ աշխարհում չկան, իսկ նման ծավալի գործողությունները, երբ նույնիսկ մինչեւ վերջ հաջողություն չբերեն, արդարացված են, քանզի „ժողովուրդը, միեւնույն է, կզգա իր ուժը եւ կթոթափի զոհի անասնական բարդույթը, ինչպես Հիտլերի Գերմանիան, որ չնայած պարտությանը, այսօր էլ աշխարհի հզորագույն *ազգային* պետությունն է: Եւ դա մեզ կներվի, քանզի աշխարհին պետք չեն հիվանդ մարմիններ՝ նրանք շուրջ բոլոր հարուցիչներ եւ զարշահոտ են արձակում, եւ աշխարհի զինչափիչները ոչնչացնում են նրանց՝ շրջապատը մաքրելով հանուն առողջ կյանքի:

Սակայն, ի՞նչ է իրականում կատարվում:

Արդեն բազմիցս ասվածը կրկնելու գայթակղությունը մեծ է: Ինքնանպատակ մեղադրանքներից խուսափելու համար խոսենք միայն փաստերով:

Շուշիի ազատագրումից հետո աներեւույթ մի ձեռք քարուքանդ արեց Ղարաբաղի պաշտպանական ուժը: Դա կատարվեց այնքան արագ ու հետեւողական, որին ի վիճակի է միմիայն պետական կազմակերպված մեքենան: Հաղթանակը խորացնելու փոխարեն հապճեպ բացվեց Լաչինի ճանապարհը, որով սկսեց դուրս հոսել ԼՂՀ բնակչությունը, պաշտպանական ուժը եւ ազգային հարստությունը:

Զինված ջոկատներին սկսեցին «պատիվներ տալ» Երեւանի ռեստորաններում եւ հյուրանոցներում, ակամա զինաթափելով նրանց: Ղարաբաղ ուղարկվող օգնությունը՝ վառելիք, սնունդ, զենք, սկսեց փոշիանալ: Սրան հետեւեցին կործանիչ պարտությունները հյուսիսում, զանգվածային արտագաղթը: ԼՂՀ-ն որպես ռազմաքաղաքական ուժեղ միավոր հետեւողականորեն քայքայվեց. Արթուր Մկրտչյանի եւ Ղարաբաղի ռազմական ուժը ներկայացնող Ասկոլդ-Աշոտ Ղուլյանի եւ Լեոնիդ Ազգելդյանի սպանություններից հետո ՀՀՇ-ի ձեռքերը ազատություն ստացան քաղաքական եւ ռազմական բնագավառներում: Ամենատարրականն ու անհավատալին. Մարտակերտի անկումից հետո Մարտունու եւ Հադրութի ռազմական ղեկավարությանը «խորհուրդ է տրվում» նահանջել, եւ միայն նշված շրջանների ղեկավարների ու զինվորների անկում ինքնազոհությունների շնորհիվ կարեւոր հաղթանակներ ձեռք բերվեցին, եւ գոնե մինչեւ հիմա կանխեցին հանձնումը: Այժմ էլ շարունակվում է ճնշումը: (Թող այն տպավորությունը չստեղծվի, թե այստեղ ՀՅԴ-ի գովքն է արվում, քանզի հենց Հադրութում ՀՀՇ-ի ընտիր ջոկատ կա, որը պահում է Էդիլլու-Ֆիզուլի ճակատագիծը):

Երկրորդ քայլը. ԼՂՀ հյուսիսից բռնագաղթվածները Երեւանից կազմակերպված ուղարկվում են Ռուսաստան: Այժմ Հայաստանում եւ ԼՂՀ-ում մարտակերտցի եւ շահումյանցի գրեթե չի մնացել, ավելին, ոչինչ չի արվել նրանց պահելու, երաշխիքներ չեն տրվել, թե նրանք հետ կգնան: Մարտակերտի ընտիր խմբերը լրիվին ցաքուցրիվ են եղել. օրինակ, մոտ 2 հազար բնակչություն ունեցող Մեծշեն գյուղից երեք հոգի են կռվում, մնացածը փոխվել են Ռուսաստան: Սա վկայում է, որ Գոբլի ծրագրի «հյուսիսային» մասը փայլուն իրագործվեց. չկա ժողովուրդ, չկա տարածքի խնդիր: Այսպես աշխարհի հոգսը թեթեւանում է. դրսի ուժերի փոխարեն ակամա ամեն ինչ անում են հենց իշխանությունները, փոխարենը ստանալով աջակցություն իշխանությունը պահելու համար եւ ամերիկյան որոնած ալյուր՝ ժողովրդի, խեղդելով նրա բողոքի արդար ճիչն ու ճզմելով նրան մինչեւ անասնականության աստիճան: Ժողովուրդն այսօր ի վիճակի չէ բողոքի նշույլ իսկ ցույց տալ. նրան վերջնականապես ընկճել են սահմանամերձ շրջաններից օրական ստացվող հյուծիչ տեղեկագրերը եւ հացի խնդիրը: Գերխնդիրը լուծված է. Գոբլի ծրագիրը (որի նույնիսկ երաշխիքը չունենք մեր իշխանությունները) իրագործվում է ղեկավարության համար գրեթե առանց ցնցումների, իսկ ներքին ընդդիմությունը խեղդված է: Դեպի հաջորդ կայունացում այս տեմպերով երեւի մնա Երեւան քաղաք-պետությունը, իսկ ղեկավարությունն այդ ժամանակ *թռած կլինի Մոսկվա, Անկարա, Վաշինգտոն եւ այնտեղից լուսանք կթափի բոլորի գլխին*, բացի խենթերից:

Նման կերպ շարունակվել չի կարող: Վերջին հաշվով, ժողովրդի ոչ բոլոր կենսական ուժերն են մեռել: Հասարակության մեջ առողջ ուժեր կան, որոնք պետք է միավորվեն ազգային վերածննդի հոսանքի մեջ, այն մարդիկ, որոնք հավատում են վերջնական հաղթանակին եւ հայ զինվորին:

ՀԱՅԿԱԶՆ ՂԱԶՐԻՅԱՆ

Ով ում ինչ խոսք է տվել եւ ինչպես է կատարում

կամ ով պետք է լինի մեր խոստովանահայրը

Մեր թերթի հոկտեմբերի 30-ի համարում Ռաֆայել Համբարյանը, արձագանքելով Աշոտ Բլեյանի «Այլախոհության պահն է անց, խորհելու եմ կոչում» («Ազգ», 22 հոկտեմբերի), հոդվածին, գրում է, թե «Պատգամավոր Բլեյանն իր ընտրողներին պատգամավորության թեկնածու եղած ժամանակ ի՞նչ է ասել Ղարաբաղի եւ ազգերի ինքնորոշման մասին. մի՞թե լռել է: Անհնար էր, նրան անմիջապես հրապարակավ ծեծի կենթարկեին: Չլռելով հանդերձ, պնդել է, թե Ղարաբաղը պետք է մնա Ադրբեջանի կազմո՞ւմ: Բացառված է: Նրա օգտին ոչ մի ձայն չէին տա: Գուցե «Ազգ» թերթը սույն հոդվածի հետ կողք կողքի տպագրեր պարոն Բլեյանի նախընտրական ծրագիրը: Եթե իմ ենթադրությունը սխալ լիներ, ես ներողություն կխնդրեի: Հակառակ դեպքում կառաջարկեի, որ Բլեյանն ու իր նման «ընտրյալները» հրապարակավ խոստովանեին իրենց «սխալը»...

Մենք, ցավոք, չգիտենք, թե թեկնածու Բլեյանը բանավոր ի՞նչ է ասել իր ընտրողներին, սակայն դատելով խմբագրությանը տրամադրած «Ծառայենք մեր մերձավորին» վերտառությամբ նրա նախընտրական թերթիկից, նա, իրոք, Ղարաբաղի եւ ազգերի ինքնորոշման մասին ոչ մի խոսք չի գրել, այլ խոսել է «Սուրբ գրքի տասը պատվիրաններին եւ Հիսուսի Լեռան քարոզին» հետեւելու, «եկող սերնդի կենսունակության եւ իմաստության», «առողջ, ամուր ընտանիքի» եւ «Բանգլադեշ կոչված բաղամասը» «առողջացնելու եւ բարեկարգելու» իր ծրագրի մասին, ընդ որում՝ անկեղծորեն «ոչինչ չխոստանալով», որովհետեւ՝ «ես ինչ գիտեմ մեր գլխի վաղվա գալիքը»: Այնպես որ, պարոն Ռաֆայել Համբարյանը եւ ընթերցողներն իրենք պիտի որոշեն, թե գեթ այս հարցում ո՞վ է ճշմարիտ:

Այսքան երկար նախաբանից հետո ներկայացնում ենք նաեւ պրն. Աշոտ Բլեյանի՝ խմբագրին հղած նամակը.

«Մեծարգո խմբագիր, ոչ հաճույքով, բայց ստիպված եմ ընդունել Ռաֆայել Համբարյանի առաջարկը: Խնդրում եմ ամբողջությամբ տպագրել պատգամավորական թեկնածուի իմ ծրագիրը «Ծառայենք մեր մերձավորին» վերնագրով: Թվում է, իմաստ ունի տպել եւ իմ ինքնակենսագրականը, գրված նույնպես այդ առիթով, որպես պատասխան «Երկիր» եւ «Ազատամարտ» թերթերի տարբեր ժամանակների հրապարակումների: Ստիպված եմ անում այս հրապարակումները եւ տհաճությամբ, դեմ գնալով ինքս ինձ, որովհետեւ շատ է օրհասական պահը եւ բոլորիս (շարքային քաղաքացի ու պատգամավոր, նախագահ ու նախարար) անձնական պատասխանատվությունը հետոյի համար եւ հետոյի առաջ, որպեսզի սկսենք մեր անցյալները փորփրել: Իրար ենք կորցնելու, չենք խմբվելու ու չենք փրկվելու: Ես համոզված եմ, որ նախ պետք խիզախություն ու իմաստություն ունենանք չարը կանխելու, այս վիճակից նվազագույն կորուստներով դուրս գալու, խաղաղեցնելու երկիր ու ժողովուրդ, հետո, խնդրեմ, անցնենք իշխանավոր փոխելու-պատժելու գործին: Իսկ ինչ վերաբերում է խոստովանություններին՝ անե՞նք: Ո՞վ է խոստովանահայրը: Ժողովուրդը՝ կասե՞ք: Բարի: Բայց չէ՞ որ փետրվարի 19-ից 20-ից ազգովին միասին էինք Ազատության հրապարակում, միասին, մեծով-պստիկով, միավորով ու միլիոնով սկսեցինք այս շարժումը: Դեռ հետո պիտի ծնեինք շարժման ղեկավարներին, «Ղարաբաղ» կոմիտեի առաջին եւ երկրորդ կազմերով: Իմն ինքնախոստովանությունն է: Արդարն ինքնախոստովանությունն է: Բարձրաձայն անե՞նք: Անենք: Համեցեք:

Հարգանքներով՝
ԱՇՈՏ ԲԼԵՅԱՆ»:

Հայաստանում զգալիորեն նվազել է արդյունաբերական ապրանքների արտադրությունը

Ինչպես հայտնի դարձավ «Նոյյան տապան» գործակալությանը պետվիճակագրությունից, տարվա սկզբից արդյունաբերական ապրանքների արտադրությունն անցյալ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի համեմատ (գործակալությունը չի նշում, թե որ ժամանակահատվածի) ընդհանուր առմամբ նվազել է 50,9 տոկոսով կամ 15735,6 միլիոն ռուբլով, այդ թվում թեթեւ արդյունաբերության ապրանքների արտադրությունը՝ համապատասխանաբար [illegible],7 տոկոսով կամ 6820,9 միլիոն ռուբլով: Թեթեւ արդյունաբերության 18 անուն ապրանքներից ոչ մեկի արտադրությունը չի հասել անցյալ տարվա մակարդակին, իսկ 9-ի արտադրությունը նվազել է ավելի քան ... տոկոսով: Ընթացիկ տարվա օգոստոսից 1,2 անգամ քիչ բամբակե գործվածք է արտադրվել, գորգեր՝ 2 անգամ, մանկական տրիկոտաժե հագուստեղեն՝ 2,5 անգամ: Մոտավորապես օգոստոսի մակարդակով են արտադրվել մետաքսե եւ բրդյա գործվածքները, տրիկոտաժե հագուստեղենը, որը սակայն մեծ դժվարությամբ է սպառվում բարձր գների պատճառով: Բացի այդ, եթե ավելի վաղ արտադրածի մեծ մասն արտահանվում էր, ապա այժմ օբյեկտիվ պատճառներով այն հիմնականում մնում է հանրապետությունում:

Մեզ մնում է ավելացնել, որ վերոհիշյալ ապրանքների չսպառվելու պատճառներից մեկն էլ մասնավոր ձեռնարկությունների ավելի գրավիչ ապրանքներն են:

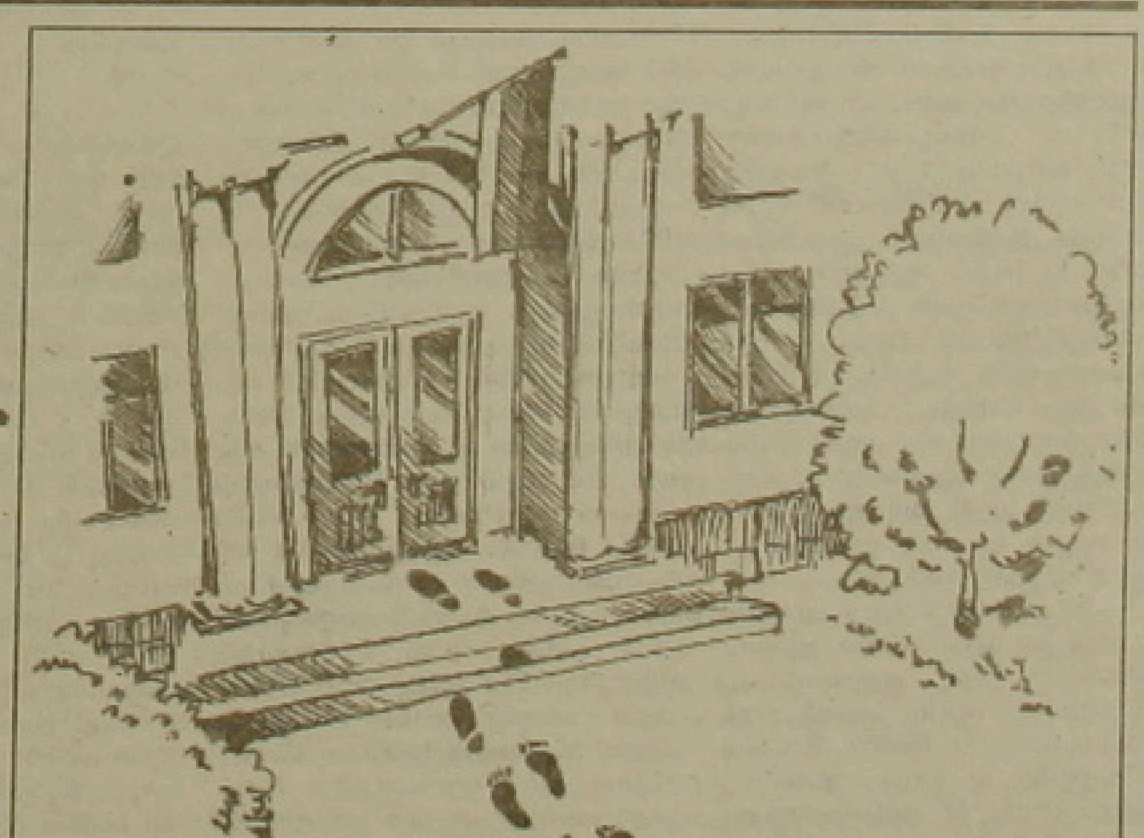

digitised by A.R.A.R.@

ԵՐՈՒԱՆԴ ԱԶԱՏԵԱՆ

Նոր խօսք «Հայրական խօսքի» փոխարէն

Վերջերս մամուլի մէջ հրատարակուեցաւ «Հայրական խօսք առ ժողովուրդն հայոց» վերնագրով զգուշացուցիչ կոչ մը՝ Հայաստանի եւ հայ ժողովուրդի հոգեւոր վերականգնումի անհրաժեշտութեան մասին: Ներկայ աշխարհի եւ մասնաւորաբար Հայաստան աշխարհի մէջ կայացած պատմական յեղաշրջումներուն դիմաց անխուսափելիօրէն այժմէական կը դառնան հոգեւոր վերածնունդի եւ Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ վերակազմակերպութեան հարցերը: Արդարեւ, Հայաստանեայց եկեղեցին այսօր ինքզինք կը զգայ հսկայ պատասխանատուութեան մը դիմաց, պատասխանատուութիւն մը զոր կը փութան լեցնել այլ դաւանանքներ եւ աղանդներ, որոնք պատմականօրէն ամէնէն աւելի արդիւնաւէտ գործ կը կատարեն աղէտներու եւ դժբախտութեանց պարագային: Եւ այսօր, երբ Հայաստան կը գտնուի ֆիզիքական եւ հոգեւոր անհնելի աղէտներու դիմաց, համեմատաբար աւելի ծանօթ է դաւանափոխներ զինուորագրել, մանաւանդ երբ հոգեւոր խօսքին կը զուգորդուին նիւթական ու սնունդի վարձատրութիւնները: Այս «Հայրական խօսքը» արդարացի մտահոգութեամբ կը դիմակալէ այս անհարազատ դաւանանքներու արշաւանքը Հայաստանի մէջ: Արդարեւ, հոգեւոր կեանքի նման մասնատումներ շատ աւելի խոր ու անկամրջելի բաժանումներ կը յառաջացնեն Հայաստանի ընկերային կեանքին մէջ՝ քան գաղափարախօսական ու քաղաքական տարբերութիւններ, որոնք աւելի յատկանիշ են հանդուրժողականութեան եւ ռամկապետութեան դրութեան ամրապնդման գործընթացին:

«Հայրական խօսքը» որքան արտառոց իր արտայայտութեան մէջ ու որքան արդարացի իր կարգ մը մտահոգութիւններուն մէջ, կը մնայ նոյնքան անբովանդակ վաւերագիր մը, որ հիմնականին մէջ կը շեղի իր նպատակէն:

Արդարեւ, օտար աղանդներու արշաւանքը այսօր չէ որ սկսած է Հայաստանի մէջ, այլ այն օրէն, որ երկրաշարժը ցնցեց մեր երկիրը, եւ մանաւանդ այն օրէն, որ փուլ եկան նախկին վարչակարգին կաշկանդումները: Չորս տարի գրեթէ անտարբեր եւ մանաւանդ անկազմակերպ դիտելէ ետք այդ արշաւանքը, վերջապէս հարկ կը տեսնուի «Հայրական խօսք» մը հրապարակել այդ ահաբեկիչ երեւոյթին դիմաց: «Լաւ է ուշ, քան երբեք», մտածեն ոմանք: Բարի, բայց վաւերաթուղթը ինքնին կը մնայ խոցելի. մանաւանդ՝ կը մնայ իբրեւ տխուր խոստովանութիւն մը, թէ հայ եկեղեցին պատրաստ չէր դիմակալելու այսպիսի կացութիւն մը ու պատրաստ չէ նաեւ այսօր:

Որովհետեւ, Հայաստանի մէջ՝ պարտադրաբար, իսկ սփիւռքի մէջ՝ կամովին, հայ եկեղեցին հրաժարեցաւ իր խնամատարական, դաստիարակչական եւ քարոզչական աւանդական առաքելութենէն արտասահմանի մէջ, եւ մասնաւորաբար Ամերիկայի, ստանձնելով ընկերային ու մշակութային գործունէութեանց դեր մը՝ ակամայ մրցակիցը դառնալով համապատասխան կազմակերպութեանց: Երբեմն ալ՝ խառնուելով մեր քաղաքական կեանքի բնջուկին:

Զարմանալի, ծիծաղելի եւ անընդունելի է մանաւանդ որ այդ «Հայրական խօսքը» ունենայ երկու հայր, Ամենայն Հայոց Հայրապետն ու Գարեգին կաթողիկոսը, երեւոյթ մը, որ միասնականութիւն ցոյց տալէ առաջ կը հաստատէ եկեղեցւոյ բաժանումը, իր երկճայն ժխորումով: Եթէ վերջ պիտի տրուի այս անբնական երեւոյթին ու եկեղեցին պիտի ձերբազատուի ցուրտ պատերազմի այս ժառանգութենէն, պէտք է հրաժարի իր պարտադրեալ երկգլխանի վիճակէն ու իր խօսքը մէկ ձայնով ուղղէ թէ հայ ժողովուրդին եւ թէ՝ ի լուր աշխարհի, մասնաւորաբար եկեղեցիներու Համաշխարհային խորհուրդի բեմէն:

«Հայրական խօսքի»ն ընթերցողը, ինչպէս առ հասարակ հայ եկեղեցւոյ կեանքին հետեւող ոեւէ աննախապաշար հայ, պիտի տեսնէ թէ Գարեգին կաթողիկոս, ժամու եւ ի տարաժամու միացեալ յայտարարութիւններ կատարելով, ամէն առիթ ու պատրուակ օգտագործելով Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան Աթոռին մէկ անկիւնը կը փորձէ տաքուկ տեղ մը ապահովել իրեն համար: Հայաստանեայց եկեղեցին ունի մէկ գլուխ՝ Ս. Էջմիածինը, եւ ձայնը պէտք է ելլէ մէկ գլուխէ, մանաւանդ Էջմիածինի շուրջ կատարուող երեւոյթի մը մասին: Կ'իմանանք որ կարգ մը եկեղեցականներ արդէն մեղադրած են այս երեւոյթը:

Այս վիճակը եւ շարունակող այս բաժանումը ինքնին պարզ կը դարձնեն բոլոր այլակրօն ու այլադաւան արշաւողներուն, թէ հայ եկեղեցին կը շարունակէ պառակտեալ եւ անտէր մնալ, որքան ալ «Հայրական խօսքը» ազդարարէ թէ *«Հայաստան Աշխարհը քրիստոնէական աշխատանքի մարզադաշտ մը չէ»*:

Զարմանալի չէ որ այս կացութենէն կ'օգտուին կաթոլիկները, որոնց Պատրիարքը՝ Յովհաննէս Պետրոս ԺԸ «Վերադարձ Հայաստան» վերնագրով թուղթ մը կը ստորագրէ (7 Յունիս 1992) անվաւեր հռչակելով Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ քրիստոնէական դաւանանքը եւ իր պատրաստակամութիւնը կը յայտնէ Հայաստան գալով ուղիղ դաւանանքի ճամբուն մէջ մտցնելու հայ ժողովուրդը. այո, այն ժողովուրդը, որ այս օրերուն ոչ մէկ ճամբայ կը ճանչնայ բացի... հացի հերթերէն:

Ինչպիսի ողբերգութիւն եւ բաժանարար ինչպիսի՝ նախաձեռնութիւն՝ ճակատագրական հանգրուանի մը, երբ հայրենաբնակ ժողովուրդին ֆիզիքական գոյութիւնն իսկ վտանգուած է:

Այս կացութեան մէջ մեր համակրանքը ամբողջութեամբ կ'երթայ Ամենայն Հայոց Հայրապետի վճռական կեցուածքին, որով իր բողոքը բարձած է Վատիկանի մօտ, յայտնելով թէ *«Հայ Կաթոլիկ եկեղեցւոյ ներկայութիւնը Հայաստանի մէջ մենք կը գտնենք անընդունելի եւ մերժելի»*:

Կ'արժէ այստեղ պահ մը ետ երթալ ճշդելու համար մէկ իրողութիւն, երբ որոշում կ'առնուէր կուսակցութեանց մասին, պայման կը դրուէր որ անոնց կեդրոնները միայն հայրենիքի մէջ հաստատուած ըլլան. այդ օրերուն դիտել տրուեցաւ պետական իշխանութեանց, թէ ինչո՞ւ միեւնոյն օրէնքը չի կիրարկուիր նաեւ եկեղեցական դաւանանքներուն: Մեզի տրուած բացատրութիւնը այն էր, թէ նման օրէնք մը եկեղեցւոյ պարագային կրնայ թարգմանուիլ իբրեւ ոտնձգութիւն խղճի ազատութեան դէմ: Ահաւասիկ խղճի ազատութիւն, որ մեր ազգը կը դնէ այսպիսի... անխղճութեանց դիմաց:

Նախքան սուր ճօճելը արտաքին ուժերու եւ վտանգներու դիմաց՝ անհրաժեշտ է որ Հայաստանեայց եկեղեցին իր տունը կարգի բերէ, վերահաստատէ իր ներքին միասնականութիւնն ու նուիրապետական կարգը, մշակէ իր կանոնադրութիւնը եւ սկսի հոգեւորականներու դաստիարակութեան եւ եկեղեցւոյ բարեկարգման լուրջ գործին: Ճիշդ է թէ երկրաշարժն ու պատերազմը տկարացուցած են մեր հայրենիքը, եւ օտար ուժերը կը ջանան օգտուիլ մեր ժողովուրդին այսօրուան ողբերգական վիճակէն: Սակայն, մեր եկեղեցին կը տառապի նաեւ այլ դժբախտութիւններէ, որոնք անպայմանօրէն արտաքին ուժերուն կարելի չէ վերագրել: Այսօր տակաւին ոչ մէկ քայլ առնուած է վերացնելու պառակտումի եւ հակամարտութեան ողբալի հետեւանքները մեր եկեղեցիներէն: Աւելին՝ եթէ օտարներ կ'օգտագործեն մեր ժողովուրդին եւ եկեղեցիին տկարութիւնները, որովհետեւ օտար են եւ կը հետապնդեն իրենց սեփական շահերը, ի՞նչ կը հետապնդեն տակաւին եկեղեցին պառակտող ներքին ուժերը. արդարեւ, կը տեսնենք թէ Անթիլիասի մրցակից Կաթողիկոսը, առանց դոյզն բարելաւում արձանագրելու եկեղեցական բաժանումին մէջ, օտարներուն չափ եւ օտարներուն նման կ'օգտագործէ եկեղեցւոյ եւ ազգին տկարութիւնները՝ բաժանումը տեւականացնելու եւ կատարուած իրողութիւնները նուիրագործելու վճռակամութեամբ: Աւելին՝ թաքուն ծրագրով մը եւ, Վազգէն Հայրապետին տարիքի յառաջացումէն օգտուելով, հալածանք մըն ալ սկսած է բոլոր այն հոգեւորականներուն դէմ, որոնք եկեղեցական պայքարի ամբողջ տեւողութեան «մեղքը» գործած են սկզբունքային կերպով պաշտպանելու Մայր Աթոռի դիրքերը: Հարկ կա՞յ անուններ նշելու այստեղ:

Անթիլիասը ոչ միայն չէ վերադարձուցած իր գրաւած թեմերը, այլ «միասնականութեա՜ն» ու «եղբայրութեան» սին խօսքերով նոր իրավիճակներ ստեղծելու յարձակողական դիրքին մէջ կը գտնուի: Օրինակ, Լիբանանի մէջ բովանդակ եկեղեցական տագնապին տեւողութեան Զահլէի ծուխը ընդդիմացած էր Անթիլիասի մէջ ստեղծուած ապօրինի դրութեան եւ մերժած էր ենթարկուիլ այդ Աթոռին քաղաքականացած իշխանութեան: Լիբանանի պատերազմի տխուր օրերուն, փոխանակ եղբայրութիւն եւ միասնականութիւն ստեղծելու, Անթիլիասի իշխանաւորները յաջողեցան իրենց մականին տակ առնել այդ եկեղեցին: Այսօր, միեւնոյն անմաքուր միջոցներով միեւնոյն խաղը կը սարքուի նաեւ Դամասկոսի թեմին գլխուն: Այստեղ Վազգէն Վեհափառի անվճռական ու երկդիմի կեցուածքը եւս կը քաջալերէ Անթիլիասի ախորժակները...

Յունաստանի թեմին պարագային կը պարզուի մտահոգիչ երեւոյթ մը, որ եկեղեցւոյ միութեան հարցը պարզապէս կը վերածէ զաւեշտի: Արդարեւ, եթէ ճիշդ է Պոլսոյ «Մարմարա» թերթի Հոկտեմբեր 6, 1992 թիւին մէջ երեւցած լուրը՝ յունահայ գաղութին գլխուն ահաւոր ողբերգութիւն մը սարքելու նախօրեակին կը գտնուինք. նոյն լրատուութեան մէջ կը կարդանք. *«Ամենայն Հայոց Հայրապետը տեղեկութիւն տուած է Յունաստանի մասին: Ան ըսած է թէ Յունաստանի Առաջնորդ Սահակ Արք. Մեծի Տանն Կիլիկիոյ միաբաններէն, ընկերակցութեամբ թեմական խորհուրդի կարգ մը ներկայացուցիչներուն, գացած է Ս. Էջմիածին, հանդիպումներ ունեցած է Վեհափառ Հայրապետին հետ եւ այդ առիթով հաւատարմութիւն յայտնած է Վեհափառ Հայրապետին: Առաջարկուած է, որ մօտ ապագային Յունաստանի թեմը մտնէ Էջմիածնի իշխանութեան տակ, այս ձեւով Հայաստանեայց եկեղեցւոյ միասնականութեան առաջին քայլը առնելով»*:

Եթէ այս է ձեւը որով «Հայաստանեայց եկեղեցւոյ միասնականութեան առաջին քայլը» պիտի առնուի եւ աւելի լուրջ ու խորացուած քննութեան մը եւ ուսումներու չեն յանգած կողմերը, այն ատեն Վազգէն Վեհափառ հաշիւ մը ունի տալիք այն ժողովուրդին, որ իր անունով եւ իր թելադրութեամբ ոտքի կանգնեցաւ ու տասնամեակներէ ի վեր պաշտպանեց իր դիրքերը, այս պարագային Յունաստանի մէջ:

Քաղաքական տխուր դէպքերէն օգտուելով Անթիլիաս Սահակ Արք. Այվազեանը ղրկած էր Յունաստան, իբրեւ առաջնորդ: Հակառակ քաղաքական ճնշումներու՝ ժողովուրդին առողջ տարրը մերժած էր ենթարկուիլ թեմի գրաւեալ աթոռին. Վազգէն Վեհափառ նախ Մեսրոպ Եպս. Գրիգորեանը եւ ապա Ոսկան Եպս. Գալֆայեանը ղրկած էր Յունաստան իբրեւ առաջնորդ: Այդ եպիսկոպոսները եւ Էջմիածնի հաւատարիմ զանգուածը պայքարած էին՝ պաշտպանելու Վազգէն կաթողիկոսի դիրքերը իբրեւ մեր եկեղեցւոյ գերագոյն պետ՝ ընդդէմ Սահակ Արքեպիսկոպոսով ներկայացուող կողմին: Շատ դրական երեւոյթ է, որ Սահակ Արք. առաւօտ մը արթննալով գացեր եւ հաւատարմութիւն յայտներ է Վազգէն կաթողիկոսին: Մեզի կը պակսի տեղեկութիւնը, թէ ի՛նչ բացատրութիւն տրուած է Վազգէն Հայրապետը իր այն հօտին, որ այսքան տարի իր հեղինակութեան համար պայքարած էր, երբեմն մինչեւ անգամ կեանքի գինով: Չենք գիտեր նաեւ, թէ ի՞նչ ըրուած է Ոսկան Եպիսկոպոսին:

Եթէ լրջօրէն առնուի եկեղեցւոյ միասնականութեան հարցը, այն ատեն Էջմիածին եւ Անթիլիաս ետ կը կանչեն իրենց առաջնորդները եւ կը հրաւիրուի ամբողջ յունահայ գաղութը նոր ընտրութիւն կատարելու (հաշուի առնելով նաեւ ընտրական բռնամիջոցները, որոնք այնքան ատեն մաս կազմած են անթիլիասական բաժիններուն) եւ ընտրելու իր նոր առաջնորդը, որ իր հաւատարմութիւնը կը յայտնէ Մայր Աթոռին: Եթէ ընտրեալ այդ Առաջնորդը ըլլայ Սահակ Արքեպիսկոպոսը, ոչ ոք իրաւունք կ'ունենայ անոր հանգամանքին օրինականութիւնը հարցականի տակ դնելու: Այն ատեն միայն Սահակ Արք. կրնայ երթալ Էջմիածին եւ ամբողջ թեմին կողմէ յայտնել իր հաւատարմութիւնը: Այդ պարագային Վազգէն կաթողիկոսի անյիշաչարութեան կը մնայ ներել ու մոռնալ այն ըմբոստ կեցուածքը, որ Սահակ Սրբազանին եւ Սահակեաններունը եղած էր վերջին երեք տասնամեակներուն..

Հայաստանեայց եկեղեցին պատրաստ չէ կատարելու իր հոգեւոր դերը եւ դիմակալելու մեր խեղճ ժողովուրդին դէմ ուղղուած այս օրուան վտանգաւոր արշաւը: Այո, պատրաստ չէ, բազմաթիւ պատճառներով:

ա. Չունի դաստիարակուած ու պատրաստուած եկեղեցականներ, որոնք կարողանան իմաստութեամբ եւ մեր դաւանանքին ամբողջական իմացութեամբ դիմակալել արշաւը. ընդհակառակը կարող ու դաստիարակուած եկեղեցականներ հետզհետէ կ'անցնին կրաւորական դիրքի կամ պարզապէս կը լքեն իրենց կարգը, ի տես միջակութեանց բանակին մեծաքանակ եպիսկոպոսացման: Ս. Էջմիածնի հոգեւոր ճեմարանը իր անկազմակերպ վիճակով չի կրնար, եւ մօտիկ ապագային ալ պիտի չկարողանայ պատրաստուած եկեղեցականներ հայթայթել: Եւ այսօրուան մեր անբաւարար ուժերը շատ հեռու են վտանգը հեռացնելէ մեր անպաշտպան հօտէն:

բ. Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդը հիմնականին մէջ կը շարունակէ մնալ խորհրդային կարգերու օրերէն մնացած իր անդամներով կամ աւելի ճիշդ իր գործելակերպով: Եկեղեցւոյ Գերագոյն Իշխանութիւնը, Կաթոլիկ եկեղեցւոյ նման, հաստատութիւն մը ըլլալէ աւելի անհատական կամքի, եւ երբեմն ալ՝ կամայականութեան, արտայայտութիւն մըն է:

գ. Հակառակ բոլոր խոստումներուն եւ աղմուկներուն, Հայոց եկեղեցին կը շարունակէ գործել առանց արդիական կանոնադրութեան: Իսկ այն կանոնադրութիւնը, որ պատրաստութեան վրայ է, կ'ըսուի թէ վերապահուած է «ներքին թեմերուն», կարծէք թէ սփիւռքի թեմերը կարիքը չունենային օրէնքի:

Տասնամեակներ ամբողջ ընդհանուր եկեղեցւոյ կանոնադրութիւն մը որդեգրելու փորձերը ականահարուեցան Անթիլիասի կողմէ եւ այսօր ալ սփիւռքի թեմերու զանցումը հետեւանքն է շարունակուող այդ ընդդիմութեան:

Պետական օրէնքները կ'որդեգրուին, ճիշդ է, պետութեան եւ պետական մարդոց կողմէ, բայց կ'որդեգրուին ժողովուրդին կեանքը կանոնաւորելու համար: Նոյնպէս, եկեղեցական օրէնքները կրնան մշակուիլ եկեղեցականներու կողմէ մեր աւանդութիւններով՝ նաեւ աշխարհականներու մասնակցութեամբ, սակայն անոնք սահմանուած են կանոնաւորելու հօտին, հասարակ ժողովուրդին կեանքը: Տակաւին պատրաստուող այդ կանոնադրութիւնը չդրուեցաւ հանրային քննութեան, մամուլի եւ ժողովուրդին կողմէ քննուելու եւ առաւել բիւրեղացած վիճակով որդեգրելու համար:

Մեր եկեղեցականներէն ոմանց մօտ կը տիրէ այն կարծիքը, թէ այդ կանոնադրութիւնները եկեղեցականներու իրաւասութեան սահմանուած տնօրինումներ են եւ թէ ժողովուրդն ու մամուլը իրաւունք չունին կարծիք արտայայտելու կամ անոնց մշակման մասնակցելու: Եւ որքան աւելի տկար եկեղեցականներու տրուին նման գործեր, նոյնքան աւելի շեշտուած կերպով կը դրսեւորուի այդ հոգեբանութիւնը:

«Հայրական խօսքը» վիրաւոր է նաեւ կարգ մը այլ հակասութիւններով, եւ տարբեր ալ չէր կրնար ըլլալ՝ քանի այդ «խօսքը» այսօր կը փորձուի արտայայտել զոյգ... կողմերով: Երկար ատեն մեր ժողովուրդը որբացած էր, իր որբութիւնը կարծէք կը շեշտուի եւ հիմա յանկարծ կը «բախտաւորուի»... երկու հայրերու առատութեամբ:

Այսպէս ուրեմն, Կաթոլիկներու եւ Աւետարանականներու այս ներթափանցումը հայրենիքէն ներս կը սահմանուի համապատասխան եկեղեցիներու կողմէ որդեգրուած վտանգաւոր եւ ընդհանուր արշաւներու ծիրին մէջ, քիչ յետոյ նաեւ տարօրինակ կերպով ողջունելով այդ նախաձեռնութիւնները: Բայց «ժողովուրդ հայոցը», որուն կ'ուղղուի հայրական այս երկճայն «խօսքը», շփոթութեան պիտի մատնուի՝ հայրապետական զոյգ կնիքներով նուիրականացուած այդ պատգամը լսելով եւ հարց պիտի տայ արդարացիօրէն, թէ մեղադրելի՞, թէ ողջունելի են Կաթոլիկ եւ Աւետարանական եկեղեցիներու անօրինակ այս արշաւանքները:

Մեր եկեղեցւոյ մրցակիցները շատ հեռուները պէտք չունին երթալու՝ համոզուելու համար որ մեր հոգեւորականութիւնը որքան անպատրաստ է ընդունելու այս ներկայ մարտահրաւէրը:

Կը բաւէ որ կարդան այս «Հայրական խօսքը», որ ինքնին կուտայ վկայութիւնը մեր եկեղեցւոյ ներքին իշխանութեան վիճակին: Եւ բնականաբար աւելի մօտենալով մեր եկեղեցիին, պիտի հաստատեն որ անոր «զինուորեալ մանկունք»ն ալ այնքան վախազդեցիկ բանակ մը չեն կազմեր իրենց մտաւոր պատրաստութեամբ, կարգապահութեամբ ու մանաւանդ պառակտեալ շարքերով:

Անիմաստ կը դառնան հայրական նման խօսքերը, եթէ մեր ներքին տունը կարգի չբերենք եւ մեր հինցած վէճերը չլուծենք, չզօրացնենք մեր շարքերը եւ չփոխենք մեր ժամանակավրէպ եւ արմատացած մտայնութիւնները:

Նոր ժամանակները նոր խօսք կ'ուզեն: Նոր եւ միաձա՛յն խօսք: ■

digitised by A.R.A.R.@

Սառցե մարդու առեղծվածը

5300 տարեկան սառած մի թափառականի հայտնագործումը նորանոր կրքեր է բորբոքում եւ գաղտնիքներ բացահայտում Քարե դարի կյանքի վերաբերյալ

Ամբողջ աշխարհով մեկ գիտնականները աղերսում են զննել նրան, թանգարանները մրցում են միմյանց հետ նրա հագուստի մեկ մասնիկը ձեռք բերելու համար, իսկ հնէաբանները փորձում են պարզել, թե ինչպես էր նա ապրում 50 դար մեզանից առաջ: Այս ամբողջ իրարանցման մեջ ինքը՝ հերոսը, որին կոչում են Սառցե Մարդ, առայժմ շարունակում է մնալ... համր:

Քարե դարից եկած այդ թափառականին մոտ մեկ տարի առաջ են հայտնաբերել, շատ լավ վիճակում պահպանված, Ալպյան լեռների Սիմիլաուն կոչվող բարձունքներում: Նրա հայտնագործումն արդեն իսկ խթանել է գիտաշխատությունն այդ շրջանում եւ որոշ չափով սառեցրել հարաբերությունները Ավստրիայի եւ Իտալիայի միջեւ, քանի որ սահմանագծի մոտ հայտնաբերված լինելով, հստակ չէ, թե որ պետությունը իրավունք ունի այն իր սեփականը համարելու: Համաձայն նախնական հաշվումների, այն 5.300 տարեկան է, այսինքն՝ մինչեւ օրս հայտնաբերված դիակներից ամենահինը, այն էլ բացարձակապես անաղարտ վիճակում: (Ճիշտ է, որոշ եգիպտական մումիաներ ավելի հին են, բայց զմռսվելուց առաջ նրանց ուղեղն ու ներքին օրգանները հեռացվել են): Նրա սառցե «գերեզմանը» բացահայտել է, որ նա բառացիորեն իր հագուստներով, կոշիկներով եւ հանդերձանքներով էլ թաղված է եղել, «այսինքն կյանքից վերցված, առօրյա պիտույքներով», բացատրում է Մարկուս Էգգը, գերմանացի հնէաբանը, որն այժմ զբաղված է գտածոյի հագուստների եւ իրերի վերականգնման աշխատանքներով:

Ուսումնասիրելով այդ նորահայտ անձին ու նրա իրերը, գիտնականները նոր տեսանկյունից են սկսել նայել Քարե դարի հասարակությանը: Նրանք ցնցված են այդ մարդու ներերի նուրբ կառուցվածքից եւ հագուստի տարբեր մասերն իրար ագուցելու հնարամիտ լուծումներից: Պարզվում է, որ Նեոլիթյան դարաշրջանի մարդկանց հայտնի են եղել բույսերի հակաբիոտիկ հատկությունները: Անակնկալների շարքում կարելի է նշել նաեւ այն փաստը, որ մարմնի վրա դաջվածքներ անելու եւ մազերը կտրելու սովորությունները շատ ավելի վաղ են գոյություն ունեցել, քան ենթադրվում էր: Այժմ ուսումնասիրողները փորձում են պարզաբանել աշխարհագրական օդերեւութաբանական այն պարագաները, որոնք նրա մահվան պատճառն են դարձել եւ նպաստել սառցե ավազանում 53 դար անվնաս մնալուն:

«Սկզբում կարծեցի, թե տիկնիկի գլուխ է», ասում է Հելմուտ Սիմոնը՝ գերմանացի այն զբոսաշրջիկը, որն առաջինը նկատեց Սառցե Մարդուն 1991 թվականի սեպտեմբերի 19-ին: Նա այդ ժամանակ իր կնոջ հետ զբոսնում էր Ալպերում: Ավելի մոտիկից զննելով այն, նրանք տեսան մարդկային մարմնի մասեր. գլուխ եւ ուսեր, իսկ գլխի ետեւի մասում մի անցք նկատելով՝ եզրակացրին, թե ինչ-որ «կեղտոտ գործ» է կատարվել այնտեղ: Շտապելով հաղորդել իրենց գտածոյի մասին, նրանք ստերի այնպիսի մի շարան հյուսեցին, որ վախ կար, թե աշխարհն առհավետ կզրկվի այդ թանկարժեք «մասունքից»:

Վստահ չլինելով, թե ո՞ր երկրի իրավասության տակ է գտնվում այդ շրջանը, Մարկուս Պիրպամերը՝ զբոսակայանի տերը, զանգահարում է սահմանի երկու կողմերի ոստիկանությանը: Կարծելով, որ մարմինը պատկանում է մի դժբախտ ալպինիստի, իտալական ոստիկանությունը հետաքրքրություն չի ցուցաբերում: Նրանց ավստրիացի գործընկերները, որոնք այդ տարվա ամռանը 8 դիակ էին հանել այդ շրջանի սառցակույտերից, խոստանում են հաջորդ օրը զբաղվել այդ հարցով: Պիրպամերը որոշում է անձամբ գնալ դեպքի վայրը: Նա ցնցվում է տեսածով. *«Ես տեսել էի սառցադաշտերից դուրս բերված դիակներ, սակայն այս մեկն ուրիշ էր: Մյուսները սովորաբար մոմանման էին լինում եւ սառույցից մի փոքր ձեւափոխված: Այս մեկը շագանակագույն էր եւ չորացած: Պարզ էր, որ չափազանց հին էր»*, ասում է նա:

Լուրը տարածվում է, եւ շաբաթավերջին հետաքրքրասեր մարդիկ արդեն հասցնում են դիակի վրայից որպես հիշատակ վերցնել հագուստի եւ գործիքների կտորներ: Շուտով նրան ուղղաթիռով տեղափոխում են Ինսբրուկ, որտեղ տեղական դիարանում մամուլի ասուլիսի ժամանակ որպես ցուցանմուշ ծառայելով, մի անգամ եւս ենթարկվում է «ստորացման»: Մարդիկ նրա շուրջը լուսանկարվում են, ծխում, կատակում եւ նույնիսկ դիպչում ձեռքերով, մինչեւ որ երեկոյան թորթոսներ են նկատում մաշկի վրա: Միայն հինգ օր հետո մասնագիտական ուշադրություն են դարձնում նրան: Ինսբրուկի նախնադարյան պատմության ինստիտուտի վարիչ Կոնրադ Սպինդլերը, իր խմբի հետ ժամանելով դիարան, անմիջապես կռահում է, որ մարմինը բնականորեն մումիա էր դարձել՝ արագորեն ջրազրկվելով տեղանքի սառը կամ էլ ընդհականակը՝ հյուսիսաֆրիկյան տաք, չոր քամիներից, որոնք ձմռան ամիսներին անցնում են ամբողջ Ալպերով: Մարմնի հետագա քայքայման առաջն առնելու նպատակով նրանք նախ սրբում են դիակը հատուկ լուծույթով, ապա փաթաթում պլաստմասսայից պատրաստված ախտահանված «սավանի» մեջ եւ տեղավորում համալսարանի սառեցրած սենյակներից մեկում: Այստեղ էլ 98 տոկոս խոնավության եւ -6 աստիճան C ջերմաստիճանի պայմաններում, որին սովոր է եղել 5000 տարի, Սառցե Մարդը պահվում է առ այսօր:

Ցարդ կատարված ուսումնասիրությունները ու փորձերը ցույց են տալիս, որ նա առողջ կազմվածքով, 25-35 տարեկան մարդ է եղել, 1.6 մետր հասակով (որը կարճ է համարվում իր դարաշրջանի համար) եւ մոտ 50 կգ քաշով: Չնայած քիթն ու վերին շրթունքը վնասված էին սառույցի ծանրությունից, անմիջապես զգացվում էր, որ նրա դիմագծերը նուրբ են եղել:

Մարմնի ստուգումները ոչ մի հիվանդություն կամ վերք չեն հայտնաբերել: Իսկ ատամների կաղապարման միջոցով... Իսկ ատամների կապտավուն գույնը գիտնականները բացատրում են աղացած ցորենի հատիկներով պատրաստված սննդամթերքի երկարատեւ օգտագործմամբ: Չնայած գտածոյի մարմնի վրա մազեր չեն եղել, հետազոտողները, այնուամենայնիվ, մոտ 1000 սեւ եւ շագանակագույն գանգուր մազեր են կարողացել առանձնացնել հագուստի տարբեր կտորների վրայից: Գլխի վրայից պոկվածները ընդամենը 9 սմ երկարություն են ունեցել, մի փաստ, որը խոսում է այն մասին, թե մարդիկ իրենց մազերն սկսել են կտրել շատ ավելի վաղ, քան ենթադրվում էր: Առավել խորհրդավոր են նրա դաջվածքները. կապույտ զուգահեռ գծեր՝ ողնաշարի ստորին մասում, մի խաչ՝ ձախ ծնկի ետեւի մասում եւ ուղիղ գծեր՝ աջ ծնկի վրա: *«Քանի որ այս բոլորը հագուստներով ծածկված մասերում են»*, եզրակացնում է Սպինդլերը, *«դրանք ոչ թե ուրիշներից տարբերվելու նշաններ պետք է լինեն, այլ հատուկ նշանակություն պետք է որ ունենան»*: Որոշ գիտնականներ դրանք բացատրում են որպես տղայական հասակից հասուն տղամարդ դառնալու նշաններ: Առայժմ պարզ է մի բան՝ մինչեւ այս հայտնագործությունը ենթադրվում էր, թե դաջվածքների ընդամենը 2.500 տարվա հնություն ունեն:

Նրա հագուստն ու հանդերձանքը

Սառցե Մարդը շատ լավ նախապատրաստված է եղել ալպյան սառը կլիմայի համար: Նրա հիմնական հագուստը պատրաստված էր եղջերուի եւ քարայծի մաշկից: Դրա կտորները շատ խնամքով էին իրար միացված՝ ջիլով կամ մանրաթելով: *«Հագուստը կարողը պետք է որ վարպետ դերձակ լիներ: Դա նշանակում է, որ Սառցե Մարդը պատկանում էր ինչ-որ համայնքի»*, ասում է Էգգը, որը Գերմանիայի Մայն քաղաքի հռոմեա-գերմանական կենտրոնական թանգարանում վերականգնում է հագուստների նախնական տեսքը:

Ցրտից պաշտպանվելու համար Սառցե Մարդը հագուստի վրայից նաեւ հովիվներին հատուկ խոտից հյուսված թիկնոց է հագած եղել: Մաշված կոշիկները կաշվից էին պատրաստված եւ տաքությունն ապահովելու նպատակով՝ խոտով լցված:

Հանդերձանքը զարգացածության բարձր մակարդակ էր արտահայտում: Կացինը, որն սկզբում ենթադրվում էր, թե պատրաստված է բրոնզից, պարզվեց, որ մաքուր պղնձից է: Մորթուց պատրաստված կապարճը մի իսկական հայտնություն է: *«Դա միակ կապարճն է, որ մեզ է հասել Նեոլիթյան շրջանից»*, հիացմունքով ասում է Էգգը: Աղեղը պատրաստված է կարմրածառի փայտից, որն ըստ Էգգի, Կենտրոնական Եվրոպայում աղեղներ պատրաստելու լավագույն փայտն է, որից Ռոբին Հուդն է իր ժամանակին օգտվել: Նրա մոտ հայտնաբերվել են նաեւ մի փոքրիկ փայտե կոթով դաշույն, խոտից հյուսված մի ցանցատոպրակ եւ մասիսանման քար՝ հավանաբար նետերի ծայրերը սրելու համար: Սառցե Մարդն ուներ նաեւ մի փոքրիկ կաշվե պայուսակ, շատ նման մեր օրերում օգտագործվող «գոտիանիկ» պայուսակներին, որոնք գոտուն են ամրացվում: Դրանում սուր ծայրով ոսկորի մի կտոր կար, հավանաբար կաշվի վրա անցքեր բացելու համար, մամխենու միրգ, որն այդ տեղանքին յուրահատուկ հատապտուղ է, երկու սունկ (սունկը հայտնի է որպես հակաինֆեկցիոն հատկություններ ունեցող բույս) եւ տափօղակի տեսքով քարից մի թալիսման:

Ինչ տեսք ուներ Սառցե Մարդը

Նրա վերջին ժամերը

Պատրաստ լինելով Ալպերում զբոսնել, այնուամենայնիվ, ի՞նչ էր պատահել նրան եւ ինչպե՞ս էր Սառցե Մարդը կնքել իր մահկանացուն: Էգգի կարծիքով, նա հավանաբար հովիվ է եղել: *«Մենք գիտենք, որ եղանակը 5000 տարի առաջ շատ ավելի մեղմ էր, այնպես որ այդ բարձր վայրերում ամռանը կանաչ տարածությունները պետք է որ գայթակղիչ լինեին»*, համաձայնելով Էգգի հետ, բացատրում է Էկհարտ Դրիսիդելը՝ Ինսբրուկի համալսարանի կլիմայաբանը: Գուցե նա հեռանալով հովիվների խմբից՝ ուտելիք է փնտրել, կամ էլ փայտ՝ իր ջարդված աղեղը վերանորոգելու համար: Դա պետք է որ ուշ ամռանը կամ աշնան սկզբներին պատահած լինի, քանի որ մամխենու միրգն այդ ժամանակ է հասունանում: Հանկարծակի ջերմաստիճանի անկումն ու ուժեղ քամին հավանաբար ստիպել են նրան ապաստան գտնել մոտակայքում եւ հոգնած լինելով, նա կարող է քուն մտած լինել եւ հետագայում ձնահողմի տակ ծածկվելով՝ սառչել: Գլխի ետնամասի անցքը մի որեւէ վայրի թռչունի կտցահարման արդյունքը կարող է լինել:

Ո՞ւմ է պատկանում գտածոն

Ավստրո-իտալական զննող մի հանձնախումբ եկել է այն եզրակացության, որ սառցե մարդը գտնվել է 92.6 մետր սահմանից այն կողմ իտալական հողում՝ Հարավային Տիրոլ կոչվող ինքնավար մարզում: *«Հռոմը պատրաստ էր պահանջել դիակը, երբ մենք ուղեցինք, որ մեր հողի վրա գտնված արժեքները իրավաբանորեն մեզ են պատկանում»*, ասում է տեղացի մի գիտնական: Մյուս կողմից, Ինսբրուկի համալսարանն էր փորձում իր մոտ պահել «ավարը»: Ի վերջո, փետրվարին համաձայնություն կայացվեց այն մասին, թե Ինսբրուկի համալսարանը կարող է պահել այն մինչեւ 1994 թվի սեպտեմբերի 19-ը: Համալսարանն էլ իր հերթին այս տարվա սեպտեմբերին նշեց հայտնագործության առաջին տարեդարձը՝ հրատարակելով 464 էջանոց մի հատոր Սառցե Մարդու մասին, եւ գրքի առաջին օրինակները որպես բարի կամքի արտահայտություն ուղարկեց Բոլզանո՝ Հարավային Տիրոլի մայրաքաղաք:

Հաջորդ երկու տարվա ընթացքում համալսարանի աշխատակիցները հույս ունեն բավականաչափ նյութ հավաքել իրենց ուսումնասիրություններից: Նրանց վրա այդ դիակի պահպանումը ամսական 10 հազար դոլլար է նստում: Այդ ծանր բեռի տակից դուրս գալու համար նրանք բարձր վարձ են պահանջում լուսանկարիչներից, կազմակերպում են շրջիկ դասախոսություններ եւ վաճառում գրքույկներ: Սակայն դժվարությունները այդքանով չեն ավարտվում: Հռոմը խոչընդոտում է ուսումնասիրություններին, ասելով, թե ոչ մի մասնիկ չպետք է փչանա նրա վրայից, իսկ Ինսբրուկի համալսարանում ցանկանում են մարմնի տարբեր մասերից փորձանմուշներ վերցնել՝ պարզելու համար նրա դիետայի մանրամասները, մահվան պատճառն ու իմունիտետային համակարգի կառուցվածքը:

«Այդ գտածոն պատկանում է մեզ բոլորիս, ասում են նրանք, *աննշանություն է պնդել, թե դա Իտալիային կամ Ավստրիային է պատկանում»*:

Իսկապես, տխուր փաստ կլինի, եթե քաղաքական եւ շահադիտական ինչ-ինչ պատճառներով 53 դար «ապրելուց» հետո, այժմ, մեր օրերում, Սառցե Մարդը չդիմանա մեր բորբոքված կրքերին եւ քայքայվելով հավիտյան կորչի՝ մեկընդմիշտ փակելով պատմության այդ շրջանի բացահայտմանը մեզ ընձեռված այս առանձնահատուկ հնարավորությունը:

Time, նոյեմբեր 26, 1992

Դեղորայք Գորբաչովի հիմնադրամին

Երեկ Մոսկվայում «Գերմանիայի բժիշկները Ռուսաստանի երեխաներին» բարեգործական կազմակերպության նախագահ Մորիս Վիլմեսը Գորբաչովի հիմնադրամի ղեկավար Միխայիլ Գորբաչովին հանձնեց Մոսկվայի երեխաների համար նախատեսված դեղորայքի խոշոր խմբաքանակ: Այն նախատեսված է հեմոֆիլիայով հիվանդների հետազոտման համար եւ կուղարկվի մանկական հիվանդանոց:

Մ. Վիլմեսը «ԻՏ»-ին հաղորդեց, թե բարեգործական օգնությունը կշարունակվի: Այդ մարդասիրական նախաձեռնության հեղինակներն են Գերմանիայի խոշոր ֆիրմաները՝ «Դոյչե բանկ», «Սիմենս» եւ «Խեխստ» կոնցեռնները: ■

digitised by A.R.A.R.@

ՊԱԿ. Ֆրանսիայի վրիպումները

Ֆրանսիայում ՊԱԿ-ի նոր ցանցի բացահայտումը ցույց է տալիս այդ երկրի պաշտպանական համակարգերի թերի կողմերը

Խորհրդային գաղտնի գործակալը եղել է Մուրուրոա օղակղզու ստորգետնյա սրահներում՝ Ֆրանսիայում միջուկային զինափորձարանի ընդերքում: Լրտեսական վեպերին վայել այս բնման սեպտեմբերի 15-ին իրողություն դարձավ, երբ դավաճանության մեղադրանք ներկայացվեց Ֆրանսիս Տամբերվիլին՝ ատոմային էներգիայի կոմիսարիատի գիտաշխատողին եւ ՊԱԿ-ի կամակատարին:

Տամբերվիլի ձերբակալությունը հնարավոր էր դարձել այն բանի շնորհիվ, որ Փարիզում ՊԱԿ-ի պատասխանատու աշխատակից, գնդապետ Վիկտոր Օշչենկոն հուլիսին դավաճանական փախուստ էր կատարել եւ Լոնդոնում ապաստան գտնելով, շատ բան պատմել Բրիտանիայի եւ Ֆրանսիայի հակահետախուզություններին: Ֆրանսիայի պաշտպանության նախարարության պաշտոնյաները կիսաձայն խոստովանում են, որ Տամբերվիլի գործը խորհրդային լրտեսության թերեւս ամենալուրջ ձեռնարկումն է իրենց միջուկային բարձր տեխնոլոգիայի համակարգում: Իր լրտեսական լուսապատճենիչով Տամբերվիլը հայթայթել է հիմնականում «Վյուլկեն» գաղտնի ծրագրի փաստաթղթերը՝ Խաղաղ օվկիանոսում կատարած միջուկային գիտափորձերի վերաբերյալ եւ մասնավորապես «Հիրկասու» գործը, որը պարունակում էր Մուրուրոայում 1990 թվականին նեյտրոնային ռումբի փորձնական արձակման արդյունքները:

Բայց Ֆրանսիայի հակահետախուզությանը հետաքրքրեցին մանավանդ ՊԱԿ-ի հավաքագրման մեթոդները, որոնք Տամբերվիլի գործում հստակորեն զգացվում են հավաքագրող գործակալներից մեկի՝ Սերգեյ Բորիսովիչ Ժմիրեւի ձեռնարկումներում: Ժմիրեւը 1986-1991 թթ. Փարիզում եղել է ԽՍՀՄ դեսպանատան մշակութային ծառայության երրորդ քարտուղարը, իրականում լինելով ՊԱԿ-ի սպա: Դրանից հետո պարգեւատրվել է խորհրդային ամենաբարձր ատյանների կողմից եւ դարձել Ռուսաստանի լրտեսական հատուկ դպրոցի ամբիոնի վարիչ: ԽՍՀՄ դեսպանատանը մշակութային հարցերի փոխարեն նա զբաղվում էր Ֆրանսիայում գիտական տեղեկությունների հավաքմամբ, կիրառելով պարզ ու արդյունավետ նոր մեթոդներ: Նա մամուլի ազդերին հետեւելով՝ մասնակցում էր մասնավոր դասընթացների, միաժամանակ ուսումնասիրելով առեւտրական գովազդները: Բայց ՊԱԿ-ի սպային հետաքրքրում էին ոչ թե լատիներենը կամ պատմությունը, այլ ֆիզիկան, էլեկտրոնիկան եւ տեղեկագիտությունը: Նա մտերմանում էր բարձրագույն դպրոցների կամ համալսարանների կարիքավոր ուսանողների հետ, որոնելով ապագա լրտեսների: Դիպլոմավոր միջուկագետ, ֆիզիկոս Ֆրանսիս Տամբերվիլը դարձավ նրա արժեքավոր «մանրաձկներից» մեկը:

Տամբերվիլի գործի ճյուղավորումներն արդեն թույլ են տվել ի հայտ բերել մոսկովյան լրտեսական ցանցի ուրիշ գործակալների: Այսպես, Իզերի նահանգում վերջերս ձերբակալվել է ծագումով ալժիրցի մի ինժեներ: Ալժիրում գործող խորհրդային գաղտնի ծառայությունների կողմից վարձատրված այդ մարդը հափշտակել էր «Թոմսոն» ընկերության գաղտնի ռազմական փաստաթուղթը: Ներկայումս մեկ տասնյակ համանման դեպքեր գտնվում են Արեւմուտքի հակահետախուզական ծառայությունների ուշադրության կենտրոնում, որոնք չեն մոռացել միջազգային ահաբեկիչ Կառլոսի հետ ՊԱԿ-ի կնքած գաղտնի համաձայնագրի մասին: Մոսկվայի նյութատեխնիկական աջակցության դիմաց նա զբաղվել էր Ֆրանսիայի միջուկային հետազոտական կենտրոններ թափանցած պաղեստինցի գործակալների ղեկավարմամբ: Տամբերվիլի գործը նոր լույս է սփռում Ֆրանսիայի հակալրտեսային պաշտպանության համակարգի թերությունների վրա: Չնայած երկրի հետազոտության ստուգիչ արշավներին, գիտական, արդյունաբերական, վարչական եւ ռազմական ոլորտները վտանգավոր չափով մատչելի են: Մի տեղ միջուկային հետազոտությունների գլխավոր մասնագետը կադրերով ապահովված չէ: Մեկ ուրիշ տեղ հետազոտողներ են ընդունում առանց որեւէ ընտրության: Երբեմն էլ գերկարեւոր բնագավառներում աշխատում են ժամանակավոր անձնակազմեր:

Արդեն տեղի ունեցած բազմաթիվ մտահոգիչ միջադեպեր պետք է որ տագնապեցնեին հանրային իշխանություններին: 1986 թ. հոկտեմբերին Կադարաշ քաղաքի միջուկային հետազոտությունների կենտրոնից գողացան երկու համակարգիչ՝ իրենց գաղտնի ծրագրերով: Հազիվ երեք տարի անց՝ 1989 թ. հուլիսին, միեւնույն կենտրոնից անհետացավ փոքր համակարգիչ՝ իր խիստ արժեքավոր «պաշտպանական գաղտնիք»-ի պարունակությամբ: Տվյալները վերաբերում էին նոր սերնդի ատոմային ռեակտորների կառավարման վերահսկմանը եւ «Շառլ դը Գոլ» ապագա միջուկային ավիակրի էլեկտրական հզորությանը: Կարելի է հասկանալ, թե ինչու երկրի հակահետախուզությունը եւ ազգային պաշտպանության գլխավոր քարտուղարությունը մի նոր ստուգիչ արշավ են սկսել «վտանգված» բնագավառներում: Բարեբախտաբար, լրտեսները ծանոթ են իրենց գործընկերների ստորություններին: Այսպես, Մոսկվայի «հատկացրած» 2 միլիոն ֆրանկից Տամբերվիլն ստացել է միայն 160 հազարը, իսկ մնացածը հավանաբար յուրացրել են միջնորդները: Նույնիսկ ՊԱԿ-ն այլեւս առաջվանը չէ:

Le Point, 30 հոկտեմբեր

Ռուսաստան–Կուբա համաձայնագիր

Ռուսաստանը եւ Կուբան համաձայնել են փոխադարձաբար մատակարարել ռուսական նավթ եւ շաքարի հումք: Այդ մասին Մոսկվայում լրագրողներին հայտնեց Ռուսաստանի փոխվարչապետ Ալեքսանդր Շոխինը: Նա բանակցություններ է վարել Կուբայի Նախարարների խորհրդի նախագահի տեղակալ Լիոնել Սոտոյի հետ, որից հետո ստորագրվել են ռուս-կուբայական փաստաթղթեր: Ռուսաստանի փոխվարչապետն ընդգծեց, թե Ռուսաստանը զենք չի մատակարարի Կուբային: «Խոսք կարող է լինել միայն պահեստամասերի եւ դետալների վաճառքի մասին», ասաց նա: Կուբայի փոխվարչապետ Լ. Սոտոն դրական գնահատեց ձեռք բերված պայմանավորվածությունները: Ռուս-կուբայական բանակցությունների արդյունքում ստորագրվեցին 4 համաձայնագրեր. առեւտրատնտեսական համագործակցության, առեւտրատնտեսական եւ գիտատեխնիկական համագործակցության շուրջ միջկառավարական հանձնաժողովի, առեւտրական նավագնացության եւ Կուբայում ռուսական ռադիոէլեկտրոնիկայի կենտրոնի մասին: ■

Ով եւ ինչպես կործանեց համայնավարությունը

ԱՄՆ-ի ազգային անվտանգության գծով նախագահի նախկին խորհրդական Զ. Բժեզինսկին վերջերս «Արտաքին հարցեր» հանդեսում մի հոդված է հրապարակել, որտեղ պատմում է, թե համայնավարության նկատմամբ ԱՄՆ-ի որ նախագահն ինչպիսի հաղթանակ է տարել: Նա առաջին հաղթանակը վերագրում է նախագահ Հարի Թրումենին, որը որդեգրեց ամերիկյան համաշխարհային դերի քաղաքականություն՝ հաղթելով հետպատերազմյան ԱՄՆ-ին մեկուսացնելու քարոզչությանը: Իսկ երկրորդը կատարվեց նախագահ Դուայտ Այզենհաուերի կողմից, որն սկսեց կառուցել Եվրոպան: Երրորդ նախագահը Ռիչարդ Նիքսոնն էր, որ կարողացավ Չինաստանին չեզոքացնել Խորհրդային Միության դեմ մղված պայքարում: Չորրորդը՝ Ջիմի Քարտերը հասկացավ կրոնի եւ բարոյական արժեքների կարեւորությունը կոմունիզմի դեմ մղված գործում: Հինգերորդը Ռոնալդ Ռեյգանն էր, որը «աստղային պատերազմ»-ի ծրագրով ջախջախիչ հաղթանակ արձանագրեց հանուն ամերիկյան տեխնոլոգիայի: Իսկ նախագահ Բուշի ներդրումն այն էր, որ անհատապես իր ուշադրության կենտրոնում պահեց նախկին ԽՍՀՄ ղեկավար Մ. Գորբաչովին՝ նրա վրա ազդելով եւ ներքաշելով նրան այն որոշումների մեջ, որոնք ինքը կատարեց: ■

Հեքմաթյարը մեղադրում է Տաջիկստանին եւ Ուզբեկստանին

Գյուլբեդդին Հեքմաթյարը Տաջիկստանին եւ Ուզբեկստանին մեղադրել է Աֆղանստանի հյուսիսում նախկին համայնավարների հովանու ներքո գտնվող գրոհայիններին զինելու հարցում: Մասնավորապես նա նշել է գեներալ Ռաշիդ Դոստումի խմբերը: (Գյուլբեդդին Հեքմաթյարը, լինելով Հզբ է-Իսլամի իսլամական արմատական կուսակցության ղեկավարը, ամբաստանվում է Միջին Ասիայի դիվերսանտ լինելու մեջ): Հեքմաթյարը դատապարտել է Դուշանբեին եւ Տաշքենդին՝ Աֆղանստանի ներքին գործերին միջամտելու կապակցությամբ: Նա իր մեղադրանքը հրապարակել էր հոկտեմբերի 13-ին, երբ Աֆղանստանի ժամանակավոր նախագահ Բուրհանեդդին Ռաբբանին պաշտոնական այցով մեկնել էր Ուզբեկստան:

Մյուս կողմից, Հարաթի զինվորական հրամանատար, գեներալ Իսմայիլխանը հայտարարել է, որ իր ուժերը հետ են վերցրել Շինդանդի ռազմաօդային բազան (կառուցել են ԽՍՀՄ-ի զինված ուժերը) Հեքմաթյարի ապստամբների ձեռքից: «Ֆրանս պրես» գործակալությունը Հարաթից հաղորդել է, որ արմատականների ապստամբության պարտությունից հետո Հարաթում կյանքը մտել է իր բնականոն հունի մեջ: Քաղաքը գտնվում է գեներալ Իսմայիլխանի գլխավորությամբ Ջամաթ է-Իսլամիի գործող ուժերի վերահսկողության տակ: Այսուհանդերձ, ըստ որոշ չհաստատված տեղեկությունների, գեներալ Իսմայիլխանին մոտ մարդկանցից մեկը՝ Զաբար Թուֆանը, հեռացել է Ջամաթ է-Իսլամիից, որպեսզի միանա Հեքմաթյարի Հզբ է-Իսլամի կուսակցությանը:

Հզբ է-Իսլամի ապստամբության պարտությունից հետո Հեքմաթյարը նահանջել էր Շինդանդի ռազմաօդային բազան, ուր նրա կողմնակիցները միացել էին համայնավար գրոհայիններին եւ զինվորականներին, որոնց հսկողության տակ էր գտնվում բազան: ■

«Ազգ» թերթի համակարգչային ծառայությունը կատարում է Apple Macintosh համակարգիչների տեխնիկական որակյալ սպասարկում:

ԱԶԳ

Դիմելով մեզ, դուք կարող եք ձեռք բերել հայերենի ավտոմատ տողադարձիչ:

«Ազգ»-ի համակարգչային ծառայությունը ընդունում է նաեւ

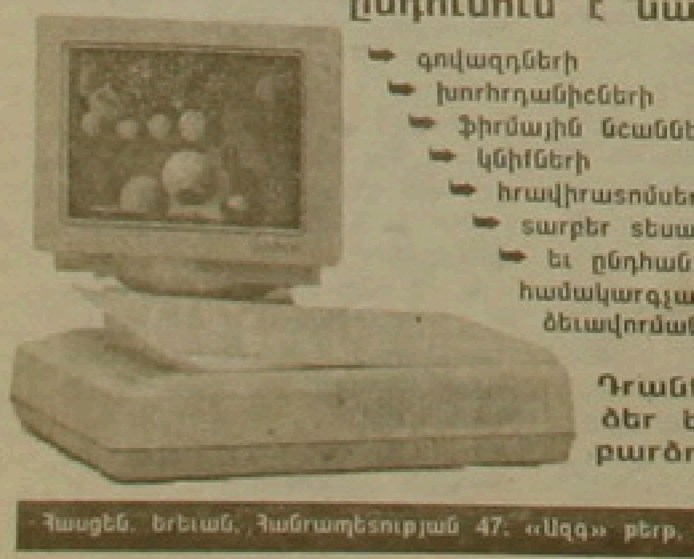

- գովազդների
- խորհրդանիշերի
- ֆիրմային նշանների
- կնիքների
- հրավիրատոմսերի
- տարբեր տեսակի ազդագրերի
- եւ ընդհանրապես, համակարգչային ձեւավորման պատվերներ:

Դրանք կկատարվեն ձեր երեւակայածից բարձր մակարդակով:

Հասցեն. Երեւան, Հանրապետության 47, «Ազգ» թերթ, ☎ 58-18-41, 56-28-63

Քաղաքացիական պատերազմ Անգոլայում

RFI կայանը Անգոլայից հաղորդում է, թե Լուանդայում Ունիտայի կողմնակիցները պատանդ են վերցրել երկու բուլղարացի դիվանագետների, որոնցից մեկն արդեն սպանվել է: Բուլղարիայի իշխանությունները Անգոլայից եւ միջազգային կազմակերպություններից պահանջել են ապահովել դիվանագիտական առաքելությունների անվտանգությունը:

Երկաթուղային աղետ Պակիստանում

16 մարդ զոհվել է եւ 45-ը վիրավորվել Պակիստանի Կարաչի քաղաքի մոտ տեղի ունեցած երկաթուղային աղետի հետեւանքով, հաղորդում է RFI ռադիոկայանը:

Աշխարհի կործանման կանխատեսումը չիրականացավ

RFI կայանը հաղորդում է, որ Հարավային Կորեայի «Եկեղեցական առաքելություն» կրոնական սեկտան հայտարարել է իր ինքնալուծարման մասին այն բանից հետո, երբ սեկտայի ղեկավարի կանխատեսումն աշխարհի վերջի մասին հոկտեմբերի 28-ին չիրականացավ: Սեկտայի ղեկավարը ձերբակալվել է: Իսկ հազարավոր մարդիկ նախապես լքել էին իրենց տներն ու ընտանիքներն աշխարհի վերջի ակնկալիքով: RFI-ն հաղորդում է, որ նվազագույնը 4 մարդ ինքնասպան է եղել՝ սպասման լարվածությանը չդիմանալով:

Նախարարներին դատել սովորական դատարանով

Ֆրանսիայում հարց է բարձրացվել, որ երկրի նախարարներին դատեն քաղաքացիական դատարանով: Ցայսօր, շուրջ 200 տարի Ֆրանսիայի նախարարներին կարելի է դատել միայն Գերագույն դատարանի հատուկ հրավիրած նստաշրջանով:

Քիմիական զենքի մասին հոդվածի հեղինակն ազատ է արձակվել

Մոսկվայի Կալինինի շրջանի դատարանը որոշում է ընդունել փոխել Վիլ Միրզայանովի նկատմամբ կիրառվող կանխարգելիչ միջոցները: Նա ազատ է արձակվել երեկ, քաղաքից չբացակայելու մասին ստորագրության հիման վրա: Վերջերս «Մոսկովսկիե նովոստի» թերթում հրապարակված հոդվածում նա պնդում էր, թե Ռուսաստանում շարունակվում է քիմիական զենքի նոր տեսակների մշակումը: Վ. Միրզայանովը ձերբակալվել է հոկտեմբերի 22-ին, անվտանգության նախարարության աշխատակիցների կողմից: Ինչպես «ԻՖ»-ին հաղորդեցին նախարարության հասարակական կապերի կենտրոնում, հոկտեմբերի 30-ին հոդվածի հեղինակը մեղադրվել է Ռուսաստանի քրեական օրենսգրքի 75-րդ հոդվածով (պետական գաղտնիքի հրապարակում):

Քիշնեւում վերսկսվել է ուսուցիչների գործադուլը

Երկուշաբթի օրը Քիշնեւի ուսուցիչները վերսկսեցին նախազգուշական գործադուլը: Տասն օր առաջ իրենց ներկայացրած պահանջների բավարարելու համար նրանք հավաքվել են խորհրդարանի տան մոտ: Մանկավարժները պահանջում են աշխատավարձի տասնապատիկ բարձրացում՝ մինչեւ 25-28 հազար ռուբլի, կրթական հաստատությունների նյութական բազայի բարելավում, խորհրդարանի կողմից կրթության մասին օրենքի անհապաղ ընդունում: Պահանջները մերժելու դեպքում նրանք սպառնում են անժամկետ գործադուլով:

digitised by A.R.A.R.@

Բելառուսը ՆԱՏՕ-ի հուսալի գործընկեր

Բելառուսի ԳԽ նախագահ Ստանիսլավ Շուշկեւիչի, վարչապետ Վյաչեսլավ Կեբիչի, ԱԳ եւ պաշտպանության նախարարներ Պյոտր Կրավչենկոյի եւ Պավել Կոզլովսկու հետ գործնական հանդիպումներից հետո երկուշաբթի օրը Հյուսիսատլանտյան միության գլխավոր քարտուղար Մանֆրեդ Վյորները «ԻՖ»-ին տված հարցազրույցում հայտարարեց, թե «ՆԱՏՕ-ն ի դեմս Բելառուսի տեսնում է ազնիվ, սկզբունքային գործընկերոջ եւ հարգանքով ու ըմբռնումով է մոտենում չեզոք, միջուկազերծ տերություն դառնալու նրա ձգտմանը»: ՆԱՏՕ-ի գլխավոր քարտուղարը Մինսկի հանդիպումները բնութագրեց որպես «շատ բարեկամական, փոխադարձ շահերի ողջ ծավալն ընդգրկող»: Մինսկից Մ. Վյորները մեկնեց Ալմա-Աթա, որտեղից էլ կայցելի Ղրղզստան:

Մանֆրեդ Վյորները Ղազախստանում

Երեկ Ղազախստան ժամանած ՆԱՏՕ-ի գլխավոր քարտուղար Մանֆրեդ Վյորները բանակցություններ է վարել հանրապետության պաշտպանության նախարարությունում: Նրան ընդունել են նաեւ Ղազախստանի խորհրդարանի ղեկավար Ս. Աբդիլդինը եւ վարչապետ Ս. Տերեշչենկոն: Քանի որ Ղազախստանի նախագահ Նուրսուլթան Նազարբաեւը դեռ չի վերադարձել Իրանից, նրա հանդիպումը Մ. Վյորների հետ չի կայացել:

Կատարից ծովից որսացել են աշխարհի ամենաթանկ եւ թանկագին ձուկը

Աշխարհի ամենամեծ եւ լավագույն տեսակի թառափի ձուկն ուռկան ընկավ: Ըստ «Միջազգային ձկնորսություն» հանդեսի, այս ձուկը 100 տարեկան է: Նրա ձկնկիթի տարողությունը գնահատվել է ավելի քան 140 հազար դոլլար: Սա աշխարհում ամենահազվագյուտ ձկների թվին է պատկանում: Վերոհիշյալ հանդեսը նշում է, որ Իրանի եկամուտը թառափի ձկնկիթից տարեկան կազմում է 80 մլն դոլլար:

«Կոլումբիա»-ն վերադարձավ

«Կոլումբիա» մակոքային տիեզերանավն իր 6 աստղանավորդներով վերադարձավ Ֆլորիդա, որտեղից տիեզերք էր արձակվել 10 օր առաջ: Տիեզերանավորդներին հաջողվել է տիեզերք բաց թողնել լազերային ռեֆլեկտորով աշխատող արհեստական արբանյակը, որը կարող է երկրաբաններին օգնել երկրաշարժերն ուսումնասիրելու, գուցեեւ կանխատեսելու գործում:

Անատոլի Լուկյանովը այլեւս վտանգավոր չէ

Ռուսաստանի սահմանադրական հանձնաժողովի քարտուղար Օլեգ Ռումյանցեւը դիմել է Ռուսաստանի գլխավոր դատախազ Վալենտին Ստեպանկովին խնդրելով մինչեւ դատավարությունն ազատ արձակել նախկին ԽՍՀՄ խորհրդարանի ղեկավար Անատոլի Լուկյանովին, որը մեղադրվում է անցյալ տարի օգոստոսին տեղի ունեցած խռովությունը կազմակերպելու մեջ: Հիմնավորելով իր դիմումը, Օ. Ռումյանցեւը վկայակոչում է հետաքննության բացահայտված փաստը, թե «Ա. Լուկյանովը չի եղել հակասահմանադրական գործողությունների կազմակերպիչը», իսկ քանի որ հետաքննությունը ավարտվել է, ապա «նա չի կարող ազդել ճշմարտության հաստատման վրա»: Օ. Ռումյանցեւը համոզված է, որ մինչեւ դատավարությունն ազատ արձակվելու դեպքում 62-ամյա Լուկյանովը չի զբաղվի ակտիվ քաղաքականությամբ:

Մադոննան, կրկին Մադոննան

Մադոննան ինչպես միշտ հավատարիմ է ինքն իրեն: «Անկողնում Մադոննայի հետ» սկանդալային ֆիլմից հետո նա շունչ քաշելու ժամանակ չի տալիս իր հակառակորդներին եւ երկրպագուներին: Այս անգամ նույն օրը՝ հոկտեմբերի 21-ին, բազմաթիվ գրախանութներում միաժամանակ վաճառքի հանվեց արծաթափայլ կազմով նրա գիրքը, որը վերնագրված էր պարզ ու բովանդակալից մի բառով՝ «Սեքս»: Սեքսը ըստ Մադոննայի, սեքսը, որի առարկան հենց ինքն է՝ Մադոննան: Մեկ միլիոն տպաքանակով տպագրված այս գրքի բազմաթիվ լուսանկարներում իր սեռական ազատությունն ու բնազդներն է ի ցույց դնում բեմի այս ամենազարմանալի աստղը: Մինչեւ վերջին պահը գրքում տպագրված լուսանկարները պահվել են յոթ փականքի տակ, քանի որ Մադոննայի ամենազգացական եւ էրոտիկ բեմադրություններն անգամ կարող են մանկական խաղ թվալ այդ լուսանկարների հետ համեմատելիս, որոնք մեկ այլ բնորդուհու պարագայում պարզապես պոռնոգրաֆիական կկոչվեին:

Պատահական չէ, որ գրքին վերաբերող առաջին արձագանքները տրամագծորեն հակասում են իրար: Ոմանք գտնում են, թե իր այս գրքով Մադոննան ինքնաարտահայտման, ավելորդ կապանքներից ազատագրվելու մի նոր քայլ է արել, իսկ ոմանք էլ գտնում են, որ երգչուհուն պարզապես գայթակղել են գրքի վաճառքից ստացվելիք միլիոնները:

Առանձնակի հետաքրքրություն են ներկայացնում Մադոննայի սեքսուալ զգացողություններն ու սեռական մղումներն արտահայտող պատմությունները, որոնց հեղինակը՝ նույն ինքը Մադոննան, աչքի է ընկնում գրողի անուրանալի ձիրքով: Դրանք պատմություններ են կնոջ բարդ ներաշխարհի, գիտակցված թե անգիտակից տվայտանքների, սեռական բարդույթների հաղթահարման ճիգերի մասին:

Ամեն դեպքում եզրակացությունը մեկն է. Մադոննան կրկին զարմացնում է բոլորին, Մադոննան շարունակում է մնալ Մադոննա: ■

Եգիպտական տուրիզմը վտանգի տակ

Եգիպտոսը անվտանգության նոր միջոցներ է ձեռնարկում Կահիրեից 250 կմ հարավ գտնվող Նեղոսի հովտի երկայնքով, որը վերջին ամիսներին ուժգին բախումների թատերաբեմ էր դարձել կառավարության եւ զինյալ իսլամական խմբավորումների ուժերի միջեւ: Հայտնի է, որ հոկտեմբերի երկրորդ կեսին մի խումբ զինված մարդիկ անակնկալ ձեւով հարձակվել էին մարդատար մի մեքենայի վրա, որն արտասահմանցի զբոսաշրջիկներ էր տեղափոխում, որի հետեւանքով սպանվել էին մի բրիտանուհի եւ երկու հոգի վիրավորվել: Եգիպտոսի տուրիզմի նախարար Ֆուադ Սուլթանը խոսելով վերոհիշյալ միջոցների մասին, ասաց, որ ուժեղացվել են ոստիկանության պարեկային շրջագայությունները ու ստուգման այլ գործողությունները շրջանում, ինչպես նաեւ հզորացվել է անվտանգության մարմինների առկայությունը Նեղոսի երկու ափերի երկարությամբ, մանավանդ այն բանից հետո, երբ վերջերս գրոհի էր ենթարկվել մի զբոսանավ: Նա ասաց, թե այդ գործողություններին մեջ օգտագործվում են նաեւ ուղղաթիռներ:

Նախարարը փորձեց նվազեցնել վերջերս տեղի ունեցած դեպքերի նշանակությունը, ներկայացնելով վիճակագրական տվյալներ, որոնք ցույց են տալիս Եգիպտոսում եղած նվազ վտանգավորությունը համեմատած մյուս տուրիստական երկրների հետ՝ ներառյալ ԱՄՆ-ը եւ Կարիբյան ծովի շրջանը: Ֆ. Սուլթանի հանգստացնող այս հայտարարությունները պարզում են այդ դեպքերի բացասական ազդեցությունը եգիպտական քայքայված տնտեսության վրա: Նա ասաց. *«Սպասվում էր, որ տուրիզմից ստացվելիք եկամուտները ընթացիկ ֆինանսական տարում կհասնեն 4 միլիարդի:»* Նա խոստովանեց, որ օտարերկրացիների դեմ ահաբեկչությունը հանգեցրեց տուրիստական մի շարք օդային ուղեւորությունների չկայացմանը: Եգիպտոսի տուրիզմի նախարարը ասաց նաեւ, թե *«մինչդեռ ահաբեկիչները նպատակ ունեն տապալել տնտեսությունը, ես համոզված եմ, որ եգիպտացիների մեծամասնությունը երբեք նրանց թույլ չի տալու, որ իրականացնեն իրենց նպատակները»:* ■

Մաաստրիխտը թմրամոլների համար դրախտ է

Այս քաղաքը, որ մաաստրիխտյան համաձայնագրի շնորհիվ համրահայտ դարձավ, պարզվում է, ունի նաեւ այլ հանցագործ համբավ:

Մաաստրիխտում, Մեզ գետի ափերի երկայնքով զբոսնում են հանգստացողները: Քաղաքացիական հագուստով ոստիկանները, անտարբերորեն հարձակվելով կողքով անցնող հեծանվորդի վրա, նրան ձեռնակապեր են հագցնում: Դա մի սովորական դեպք է տուրիստ-թմրամոլներին «որսալու» կապակցությամբ:

Մաաստրիխտը, որի անունը զուգակցվում է «Նոր Եվրոպայի» կառուցման հետ, ավելի ու ավելի հանրահայտ է դառնում որպես Գերմանիայից, Ֆրանսիայից, Լյուքսեմբուրգից եւ հատկապես Բելգիայից այստեղ եկած թմրամոլների հանդիպման վայր: Այստեղ թմրադեղերը վաճառվում են ավելի ցածր գնով եւ աչքի են ընկնում բարձր որակով, իսկ մախսանենգության համար պատիժը թավականին մեղմ է: Հասկանալի է, որ Նիդեռլանդների, Գերմանիայի եւ Բելգիայի ծայրակցատեղում գտնվող քաղաքը մագնիսի նման իրեն է ձգում այդ «տուրիստներին»: Սակայն, ասում է տեղի ոստիկաններից մեկը, *«մենք երբեք չէինք առնչվել թմրամոլների նման հոսքի հետ, ինչպես հիմա»:* Ներկայումս Մաաստրիխտով մեկ թափառում են օրական 500-ից մինչեւ հազար թմրամոլներ, որոնց 90 տոկոսը արտասահմանցի են, հիմնականում երիտասարդ գործազուրկ մարդիկ: Քաղաքի բնակչության աճող անհանգստության հետ ոստիկանությունն ակտիվացրել է պայքարը թմրաբիզնեսի դեմ: Վերջերս երեքօրյա գործողության արդյունքում բանտարկվեցին մոտ հարյուր թմրամոլներ եւ թմրադեղ վաճառողներ: Հերոինի եւ կոկաինի գները անմիջապես բարձրացան մեկ ու կես անգամ:

Իմանալով, որ ոստիկանության կողմից որոնվող երեք բելգիացի գանգստերներն արդեն մի քանի օր է թաքնվում են լքված դղյակում, ուր երեկոները հավաքվում են թմրամոլները, կենտրոնական կայարանի շրջանում ապրող քաղաքացիները ստեղծել են իրենց սեփական «պաշտպանության կոմիտեն»: ■

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Ձիերը փղերի դեմ

ՖԻՇԵՐ-ՍՊԱՍԿԻ

27-րդ պարտիա

Իսպանական պարտիա

1. e4 e5 2. ձf3 ձc6 3. փb5 a6 4. փ:c6 dc 5. 0-0 f6 6. d4 ed 7. ձ:d4 c5 8. ձe2 Թ:d1 9. Ն:d1 փd7 10. ձbc3 ձe7 11. փf4 0-0-0 12. Նd2 ձg6 13. փg3 ձe5 14. փ:e5 fe 15. Նad1 c4 16. Աf1 փc5 17. ձg1 փg4 18. Ն:d8+ Ն:d8 19. Ն:d8+ Ա:d8 20. ձce2 Աe7 21. Աe1 b5 22. c3 Աf6 23. h3 փh5 24. ձg3 փf7 25. ձf3 g6 26. ձf1 g5 27. Աe2 փg6 28. ձ3d2 h5 29. ձe3 c6 30. Աf3 փf7 31. ձdf1 a5 32. Աe2 փe6 33. ձg3 Աg6 34. a3 փf7 35. ձgf5 փe6 36. Աf3 փd7 37. Աg3 փe6 38. h4 փd7 39. hg Ա:g5 40. ձh4 փg4 41. ձ:g4 hg 42. ձf5 a4 43. f3 gf 44. Ա: f3 փf8 45. ձe3 Աh5 46. ձf5 փc5, ոչ-ոքի:

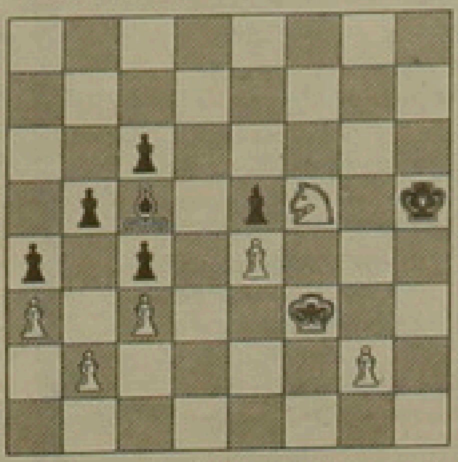

Երկարատեւ ընդմիջումից հետո մրցակիցները սիցիլիական պաշտպանությունից կրկին անցան իսպանական պարտիային: Ընտրած սկզբնախաղի փոփոխությանը, Ֆիշերը կրկին նախընտրեց միջնախաղում ունենալ ձիեր՝ հակառակորդի փղերի դիմաց: Բայց կողմերից ոչ մեկը փաստորեն ոչ մի պահ հաջողության իրական հույսեր չտածեց: ■

Համատարած ոչ-ոքիներ

Հայաստանի երեք ներկայացուցիչներն էլ, կարծես խոսքները մեկ արած, ոչ-ոքի ավարտեցին իրենց բոլոր հանդիպումները Մոսկվայում անցկացվող Ալյոխինի հուշամրցաշարի հերթական երկու տուրերում: Լպուտյանը հաշտություն կնքեց Բողդսկու եւ Լերների, Անաստասյանը՝ Դվոյրիսի եւ Աստուրյանի, Հակոբյանը՝ Զայցեւի եւ Պանչենկոյի հետ:

Չորս տուրից հետո Լպուտյանն ունի 2,5, Անաստասյանը՝ 2, Հակոբյանը՝ 1,5 միավոր:

Առյուսակը 3,5 միավորով գլխավորում են Էլվեստը եւ Ասեեւը:

Մինչեւ մրցաշարի ավարտը մնացել է հինգ տուր: Գ. Հ.

Աղասին 8-րդ տեղում

Պրոֆեսիոնալ թենիսիստների ասոցիացիայի կողմից Լոնդոնում հրապարակվեց տղամարդ թենիսիստների գործակիցների հերթական աղյուսակը:

Ուժեղագույն եռյակի դասավորությունն անփոփոխ է: Կրկին առաջատարը Ջիմ Կուրյեն է: Մեր հայրենակից Անդրե Աղասին զբաղեցնում է 8-րդ դիրքը:

Ահա աշխարհի 10 լավագույն թենիսիստների ցանկը, ըստ իրենց գործակիցների.

1. Ջիմ Կուրյե (ԱՄՆ)	3.424
2. Փիթ Սամփրաս (ԱՄՆ)	3.299
3. Ստեֆան Էդբերգ (Շվեդիա)	3.204
4. Գորան Իվանիշեւիչ (Խորվ.)	2.408
5. Մայքլ Չանգ (ԱՄՆ)	2.294
6. Պետր Կորդա (Չեխո-Սլով.)	2.146
7. Իվան Լենդլ (ԱՄՆ)	2.118
8. Անդրե Աղասի (ԱՄՆ)	1.971
9. Բորիս Բեկեր (Գերմանիա)	1.794
10. Ուեյն Ֆերեյրա (ՀԱՀ)	1.763

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Անդրե Աղասին եւ Բարբրա Սթրեյզընդը

Միգուցե դա սեր չէ, սակայն Բարբրա Սթրեյզընդի հարաբերությունները թենիսի աստղ Անդրե Աղասու հետ այլ կերպ չես անվանի: 50-ամյա դերասանուհին, երգչուհին եւ ռեժիսորը վերջերս այցելեց Նյույորքյան թենիսի կորտ՝ ԱՄՆ-ի բաց առաջնություն՝ դիտելու 22-ամյա Աղասու խաղով:

– Աղասին կատարյալ մարդ է: Նա զերազանց է խաղում,– ասաց Սթրեյզընդը, երբ Աղասին շահեց հերթական միավորը: Բարբրան ասում է, թե իրենք բարեկամացել են այն բանից հետո, երբ Աղասին զանգահարել է իրեն եւ ասել, որ «Prins of Tides» նոր ֆիլմը իրեն հուզել է մինչեւ հոգու խորքը:

– Մենք հեռախոսով խոսեցինք երկու ժամ,– ասում է Սթրեյզընդը,– եւ զգացինք, որ մեր մեջ ընդհանուր շատ բան կա: Նա շատ խելացի, շատ ընկալող, իր տարիքի համար շատ բան իմացող մարդ է: Եւ հետո՝ բարի է: Նա չի դադարում ինձ զարմացնել:

Աղասին նույնպիսի հրճվանքով է խոսում Սթրեյզընդի մասին

– Նա հիասքանչ է: Գալով կորտ եւ տեսնելով իմ խաղը, Բարբրան կարողացավ արժանավայել գնահատել իմ պրոֆեսիոնալիզմը: Նրա հանդիպությունն ամենաբարձր գնահատականն է ինձ համար, հանդիպություն մի մարդու, որն այդքան բանի է հասել իր կյանքում: ■

Բաժինը վարում է Սուրեն ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

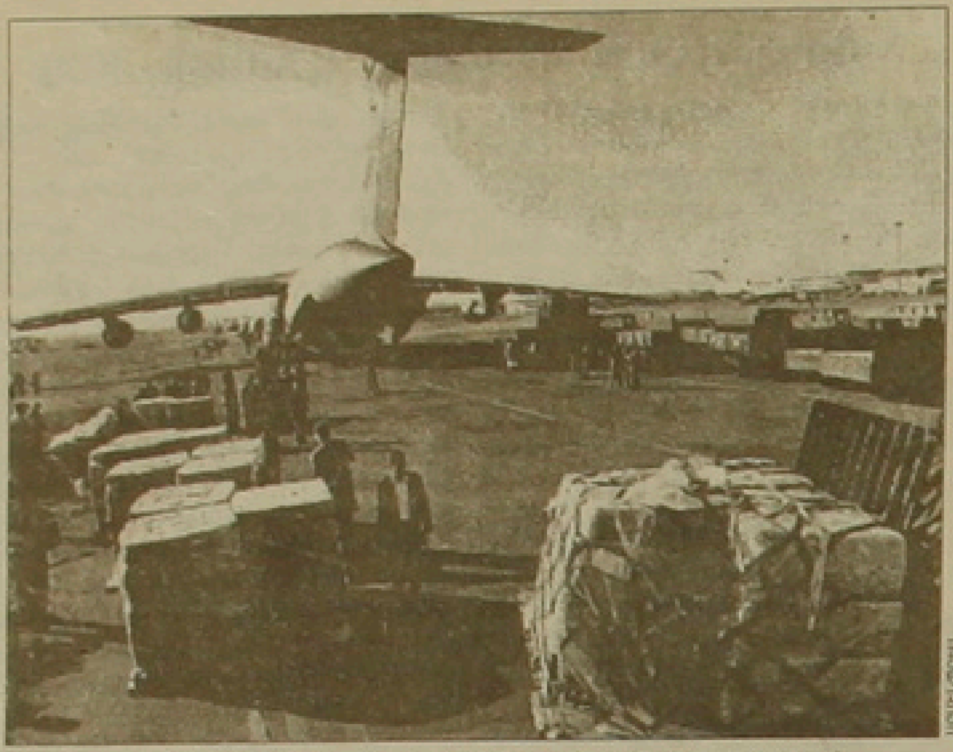

Ինչպես հաղորդել էինք, երեկ ամերիկյան C-5 ռազմօդանավով Հայաստան հասավ որպես օգնություն 236 տոննա ալյուրի առաջին բեռնաբաժինը:

Ա. Չիխվաձե. Ռուսաստանը կովկասյան քաղաքականության մեջ պետք է հենվի Վրաստանի եւ Հայաստանի վրա

Իր կովկասյան քաղաքականության մեջ Ռուսաստանը պետք է հենվի Վրաստանի եւ Հայաստանի վրա: Այս տեսակետը «ԻՖ»-ի թղթակցին հայտնեց Վրաստանի արտգործնախարար Ալեքսանդր Չիխվաձեն:

Նա նշեց, թե աբխազական խնդրի շուրջ ռուս-վրացական բանակցությունները *«ծանր են ընթանում»*: Այնուամենայնիվ նախարարը հավատում է, թե խնդիրը կարող է կարգավորվել միայն քաղաքական միջոցներով: Նրա խոսքերով, Վրաստանի ղեկավարությունը ստիպված է *«հսկայական ջանքեր գործադրել սեփական տարածքները վերադարձնելը պահանջող ժողովրդին զսպելու»* համար:

Չիխվաձեն համաձայն չէ նրանց հետ, ովքեր գտնում են, թե Վրաստանը պետք է դառնա ունիտար պետություն: Նրա կարծիքով, աբխազական ինքնավարությունը պետք է պահպանվի:

Խոսելով Ռուսաստանի երկու հյուսիսկովկասյան հանրապետությունների՝ Հյուսիսային Օսիայի եւ Ինգուշիայի միջեւ բախման մասին, Չիխվաձեն ցանկություն հայտնեց, որ Ռուսաստանն *«ավելի լրջորեն մոտենա իր հարավային սահմանների հարցին»: «Չի կարելի Կովկասում ապրող ժողովուրդներին համարել մեկ մարմին: Նրանք տարբերվում են եւ անհրաժեշտ է անհատական մոտեցում»*, նշեց նա: ■

Թուրքիայից Հայաստան հասան հացահատիկի առաջին բեռնաքանակները

Ինչպես հայտնում է «Նոյյան տապան» գործակալությունը, նոյեմբերի 3-ի ժ. 20-ի տվյալներով Թուրքիայից Հայաստան հասավ ցորենի առաջին խմբաքանակը: 400 տոննա հացահատիկ Ախուրյան կայարանում Թուրքիայի վագոններից տեղափոխվեց մեր վագոնները: Հիշեցնենք, որ ըստ նախնական պայմանավորվածության, Հայաստանին պետք է տրվի 100 հազար տոննա հացահատիկ: ■

Երեւանի ջերմաէլեկտրակենտրոնը վաղուց սպառել է իր աշխատանքային պաշարները

Ինչպես «Սնարք»-ի թղթակցին հայտարարեց Երեւանի ջերմաէլեկտրակենտրոնի տնօրեն Հովակիմ Հովհաննիսյանը, կայանը վաղուց սպառել է իր աշխատանքային պաշարները եւ շտապ արմատական վերակառուցման կարիք ունի: Սակայն, նշեց նա, մոտ ապագայում դրա հնարավորությունը չկա, համենայն դեպս մինչեւ որ Հայաստանը դուրս չգա էներգետիկ ճգնաժամից:

Բնութագրելով ջերմաէլեկտրակենտրոնում ստեղծված ներկա իրավիճակը, Հովհաննիսյանը հաղորդեց, որ կայանն աշխատում է նորմալ ռեժիմով, սակայն, երբ դադարեցվի գազի մատակարարումը, ապա դեռեւս հինգ տարի առաջ ապամոնտաժման ենթակա կայանում ծանր իրավիճակ կստեղծվի, քանի որ մազութի պաշարները չնչին են: Իսկ կայանը միակն է, որ ապահովում է Երեւանի արդյունաբերական ձեռնարկությունները ջերմային էներգիայով: ■

Գազատարի գործարկումը հետաձգվում է

Ռուսաստանի նախագահին կից արտակարգ իրավիճակի պետական կոմիտեից հաղորդեցին, որ «Մոզդոկ-Վրաստան» գազատարի գործարկումը հետաձգվել է: Գազատարը գործնականում վերանորոգված է եւ պետք է գործարկվեր մոտ օրերս:

Սակայն ինչպես հաղորդեցին կոմիտեում, գազատարը վերականգնող «Գազպրոմ» կազմակերպությունը տեղեկություն է ստացել, որ գազատարը ականապատված է ինգուշական կազմավորումների կողմից վերահսկվող տարածքում: Այդ լուրերը ճշտվում են: ■

Անցյալ շաբաթ սկսվել եւ շարունակվում է արտգործնախարարության համապատասխան բաժնի աշխատանքը վարչապետ Խ. Հարությունյանի Վիետնամ, Կամբոջա եւ Թաիլանդ կատարելիք այցը նախապատրաստելու ուղղությամբ: Այցելության նպատակը Հայաստանի եւ այդ պետությունների միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատումն է:

Առաջիկայում, հավանական է եկող շաբաթ, նախատեսվում է Ռուսաստանում Բանգլադեշի ժողովրդական Հանրապետության արտակարգ եւ լիազոր դեսպանի այցելությունը Հայաստան՝ երկու երկրների միջեւ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու նպատակով: ■

Ախալցխա. Զինապահեստների հարցը դեռեւս չլուծված

Ինչպես արդեն հաղորդել ենք, նոյեմբերի լույս 2-ի գիշերը Վրաստանի զինված կազմավորումները գրավել են Ախալցխայում եւ Թբիլիսիում գտնվող Ռուսաստանի զինված ուժերի պահեստները: Երեկ քաղաք է ժամանել հատուկ հանձնաժողովը՝ նախորդին տեղի ունեցած իրադարձությունների հանգամանքները ուսումնասիրելու համար: Հանձնաժողովի կազմում են Անդրկովկասի ռազմական օկրուգի եւ Վրաստանի պաշտպանության նախարարության ներկայացուցիչները: Մինչդեռ պաշտպանության նախարար Թենգիզ Կիտովանին հայտարարեց, որ Թբիլիսիում եւ Ախալցխայում գտնվող պահեստների գրավումը իրականացվել է նրա հրամանով: Ելույթ ունենալով հանրապետական հեռուստատեսությամբ, նախարարն ասաց. *«Մենք թույլ չենք տա, որ Ռուսաստանի զորքերը Վրաստանից դուրս տանեն մեզ պատկանող զենքը»*: Իր հերթին նոյեմբերի 2-ին Վրաստանի ԳԽ նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեն դատապարտեց զինապահեստների գրավումը: Նույն օրը երեկոյան Անդրկովկասի ռազմական օկրուգի հրամանատար Ֆյոդոր Ռեուտի հետ հանդիպման ժամանակ պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել, որ պահեստները վերադարձվեն: Սակայն Վրաստանի պաշտպանության նախարարությունը մտադիր է վերադարձնել միայն հրթիռները, իսկ հրաձգային զենքի փամփուշտները կմնան վրացիներին:

Անդրկովկասի ռազմական օկրուգի նոյեմբերի 2-ի հայտարարության մեջ նշվել է, որ Ռուսաստանի զորքերը *«իրենց իրավունք են վերապահում կիրառել պաշտպանական միջոցառումներ օկրուգի զինծառայողների, նրանց ընտանիքների անվտանգությունը, ռուսաստանյան բանակի տեխնիկան եւ սպառազինությունները պաշտպանելու համար»*: ■

Հյուսիսային Օսիայում ու Ինգուշիայում արտակարգ դրությունն ըստ միջազգային իրավունքի նորմերի

Հյուսիսային Օսիայում եւ Ինգուշիայում արտակարգ դրություն մտցնելը, ինչպես նաեւ դրա հետ կապված մարդու իրավունքների մեջ սահմանափակումները լիովին համապատասխանում են միջազգային իրավունքի նորմերին: Այդ մասին երեքշաբթի օրը հայտարարեց ՌԴ ԱԳՆ-ի մամուլի եւ տեղեկատվության դեպարտամենտի տնօրեն Սերգեյ Յաստրժեմբսկին՝ մեկնաբանելով նախագահ Ելցինի հրամանագիրը:

Արտակարգ դրության կարգի իրականացման համար նախատեսված սահմանափակիչ միջոցները ամբողջովին համապատասխանում են քաղաքացիական եւ քաղաքական իրավունքների միջազգային համաձայնագրին, նշեց նա:

Յաստրժեմբսկին հայտնեց, թե ռուսական ղեկավարությունը ձեռք առնված միջոցների մասին տեղեկացրել է ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղարին եւ ԵԱՀԽ-ի դեմոկրատական ինստիտուտների գծով Վարշավայի բյուրոյին:

Ա. Կոզիրեւի կարգադրությամբ Ռուսաստանի ԱԳՆ-ում ստեղծվել է Հյուսիսային Օսիայի եւ Ինգուշիայի իրադարձությունների զարգացմանը հետեւող օպերատիվ խումբ նախարարի տեղակալ Բորիս Պաստուխովի գլխավորությամբ: ■

Ամերիկացի գիտնականները հետաքրքրվում են հայ ժողովրդի ծագման հարցերով

Պատմության մեջ առաջին հայ-ամերիկյան համատեղ բնագիտական արշավախումբն ավարտեց դաշտային աշխատանքները: Այն կազմակերպել էին Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայի հնագիտության եւ ազգագրության ինստիտուտն ու Բոստոնի Վալեյի քոլեջը: Այս գիտական ծրագրի հովանավորն է «Շիրակ» բարեգործական հիմնադրամը, որի հիմնական նպատակն է պահպանել եւ ուսումնասիրել Սպիտակի երկրաշարժի գոտում գտնվող հնագիտական հուշարձանները: Արշավախմբի ղեկավար Ռուբեն Բաղալյանը «Սնարք»-ի թղթակցի հետ զրույցի ժամանակ ասաց, թե աշխատանքները տեղի էին ունենում Արթիկի շրջանի Հոռոմ գյուղի մոտ: Ստացվել են Հայաստանի նյութական մշակույթի պատմության հետաքրքիր փաստացի տվյալներ, որոնք վերաբերում են մ. թ. ա. 3-1 հազարամյակներին: Ինչպես նշեց Ռուբեն Բաղալյանը, ամերիկացի գիտնականների հետաքրքրությունը պայմանավորված է նրանով, որ վերջին տարիներին միացյալ միջինարեւելյան շրջանի սահմաններում աճել է ուշադրությունը հայ ժողովրդի ծագման հարցերի վերաբերյալ: Աշխատանքները կշարունակվեն հաջորդ տարի: ■

Ֆրանսիան տեխնիկական օգնություն ցույց կտա Հայաստանին

Նոյեմբերի 4-ից 7-ը Երեւանում կլինի Ֆրանսիայի՝ Կենտրոնական եւ Արեւելյան Եվրոպային տեխնիկական օգնություն ցույց տվող միջկառավարական առաքելության նախագահ Կլոդ Վիլեն: Նախատեսվում են հանդիպումներ կառավարության անդամների հետ՝ ուսումնասիրելու Ֆրանսիայի կողմից Հայաստանին ցուցաբերվելիք տեխնիկական օգնության հիմնական ուղղությունները: ■

«Արամ Խաչատրյան» Մեծ Համերգասրահ
68-ՐԴ ՀԱՄԵՐԳԱՇՐՋԱՆ
4485-4486 Հայոց Թվական
Հայաստանի Ֆիլհարմոնիկ նվագախումբ
Գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր՝
ԼՈՐԻՍ ՃԳՆԱՎՈՐՅԱՆ
Համերգաշրջանի հովանավորն է Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միությունը
6 նոյեմբեր
Նվիրվում է Մարտիրոս Սարյանի հիշատակին
Ղազարոս Սարյան.
Պաննո «Հայաստան»
Ռախմանինով.
Ռապսոդիա Պագանինիի թեմայով դաշնամուրի եւ նվագախմբի համար (Էդուարդ Միանսարով- Մոսկվա)
Յոհաննես Բրամս.
Սիմֆոնիա թիվ 4
Դիրիժոր՝
Վալտեր Մնացականով (Մինսկ)
Սկիզբը՝ ժամը 19.30-ին:
Տոմսերը վաճառվում են «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահի տոմսարկղում, ամեն օր ժամը 11-18-ը:

Լուրերի Հոսք

Այս անգամ վճռական

Ավիադիսպետչերների արհմիությունների ֆեդերացիան հայտարարել է, որ դեկտեմբերի 1-ից դիսպետչերները մտադիր են սկսել համառուսաստանյան գործադուլ: Կսպասարկվեն միայն վթարային-փրկարար եւ սանիտարական չվերթները: Հայտարարության մեջ դիսպետչերները հաղորդում են, որ ձգտելով իրականացնել օդային տարածքի ղեկավարման եւ օգտագործման արտագերատեսչական կառավարական հանձնաժողովի ստեղծման մասին նախագահի հրամանագիրը, նրանք մտածում են առաջին հերթին ուղեւորների անվտանգության մասին: Նրանք համոզված են, որ այդ ծառայության կենտրոնացումը թույլ կտա բարձրացնել թռիչքների անվտանգությունը: Ավիադիսպետչերների արհմիությունների ֆեդերացիան ծանուցում է հղել նաեւ արտասահմանյան ավիաընկերություններին, նշելով, որ «միջադեպերից խուսափելու համար դեկտեմբերի 1-ից անհրաժեշտ է դադարեցնել թռիչքները Ռուսաստանի տարածքի վրայով»: ■

Փոխզիջումային տարբերակ

Նախիջեւանի Ինքնավար Հանրապետության Գերագույն մեջլիսի նախագահ Հեյդար Ալիեւը Ադրբեջանի ներքին գործերի նախարարի կողմից նշանակված Թահիր Ալլահյարովին հաստատեց ինքնավարության ներքին գործերի նախարարի պաշտոնում: Վերջինս մինչ այդ զբաղեցնում էր Նախիջեւանի ՆԳՆ ղեկավարի տեղակալի պաշտոնը: Նոր նախարարի առաջին տեղակալ է նշանակվել Սիյավուշ Մուստաֆաեւը, ում Բաքվի իշխանությունները հակառակ Նախիջեւանի ղեկավարության ցանկության փորձում էին նշանակել Նախիջեւանի ՆԳՆ ղեկավարի պաշտոնում: ■

Քանդվել է հանցագործ խումբ

Սանկտ-Պետերբուրգում ձերբակալվել է 16 հոգուց բաղկացած հանցագործ խումբ, որն զբաղվում էր դրամաշորթությամբ եւ կողոպուտով: Իրավապահ մարմինների աշխատակիցներն առգրավել են 6 հրացան եւ 14 միավոր սառը զենք, ինչպես նաեւ 200 միլիոն ռուբլու ընդհանուր գումարով դրամ, հնարժեք եւ թանկարժեք իրեր: ■

1 դոլլարը 396 ռուբլի

Մոսկվայի միջբանկային վալյուտային բորսայում երեկ կայացած սակարկության ժամանակ ռուբլու կուրսը փոքր-ինչ աճել է՝ 396 ռուբլի մեկ դոլլարի դիմաց: Հոկտեմբերի 29-ին կայացած սակարկության ժամանակ դոլլարի արժեքն էր 398 ռուբլի: Վաճառվել է 53 միլիոն 110 հազար դոլլար: ■

Լուրերը Interfax-ի, «Սնարք»-ի, «Նոյյան տապան»-ի եւ մեր թղթակիցների

Ազգ
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ «Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
Խմբագիր
ՀԱՄԼԷՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ
Տնօրէն ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ
52.16.35 գլխ. խմբ.
58.18.41 խմբագիր
56.28.63 տնօրէն
Apple® Macintosh® համակարգչային շարուածք «Ազգ» թերթի

Azg Daily, 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010
Editor H. AVEDIKIAN
ՀՀ նախարարների խորհրդին առընթեր «Պարբերական» հրատ. տպարան, Երեւան-23, Արշակունեաց 2
Գրանցման թիւ 65
Տպաքանակ 20 000
Ստորագրուած է տպագրութեան 3.11.1992
Դասիչ 69149
Պատուէր 1577

digitised by A.R.A.R.@